ע"ד ווי דאס איז בנוגע צו מקום, אז מתמצית א"י שותה כל העולם כולו (תענית י, א. יל"ש איוב רמז תתצח), וע"ד ווי דאס איז ביי א אידן בפרטיות, אז פון דעם חיות וואס ער האט אין עבודת ה׳, ווערט דאס נמשך אויך אין "בכל דרכיך", אז עניני הרשות זיינען ביי אים אויך אין אן אופן פון "(בכל דרכיך) דעהו" (משלי ג, ו).

יב. ואין ענין יוצא מידי פשוטו - אז ס׳ווערן נמשך כל הברכות כולם, ביז בגשמיות כפשוטו (ווי געבראכט פריער פון הגהות מיימוני), וכמדובר כמ"פ אז יעדער ענין של ברכה מוז זיך אנהויבן מיט אן אות פון אל"ף בי"ת -

ווערן נמשך אלע ברכות, אנהויבנדיק פון דעם אות א׳, אז ס׳ווערט א שנת אורה, ביז צום אות ת׳ - שנת תשובה, אנהויבנדיק פון עשי"ת, און דערנאך קומט דאס אראפ אין דעם ענין פון תורה (וואס די התחלה פון דעם ווארט תורה איז מיט א ת׳), און ס׳קומט אראפ אויך אין תפלה (וואס התחלתה איז אויך מיט א ת׳) - אז מ׳איז דאס ממשיך אין אותיות הדיבור,

וואס דאס איז דאך דער ענין הברכה און ענין האותיות, וואס אותיות ווייזן אויף דעם ענין הגילוי, "אתא בוקר" (ישעי׳ כא, יב. תו"א מב, ב. ועוד), אז די זיינען ממשיך די ברכות - וואס ברכה איז דאך מלשון המבריך גפן וכיו"ב (תו"א לז, ג) - ממקורם ושרשם,

און דאס ווערט נמשך למטה מעשרה טפחים, ובטוב הנראה והנגלה לעיני בשר - הצלחה רבה אין לימוד התורה און אין קיום המצוות און אין "בכל דרכיך דעהו",

ביז צו די ברכה וואס קומט נאך שנת ברכה - שנת גאולה, די גאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, בקרוב ממש.

* * *

יג. נוסף אויף דעם ענין פון תורה ותפלה (וואס מ׳האט דערמאנט פריער), איז דא דער דריטער עמוד פון די ג׳ עמודים, וואס דאס איז דער ענין פון גמ"ח (אדער דער לשון פון צדקה).

וואס דאס האט דאך א שייכות מיוחדת צו דעם זמן פון עשי"ת, ווי מ׳זעט אין רמב"ם אז נאך דערויף וואס ער איז מחלק אז ס׳זיינען דא די דריי זמנים פון תשובה: די תשובה פון כל השנה, די תשובה פון עשי"ת, און די תשובה פון יוהכ"פ (ווי דערמאנט פריער (ס"ז)),

איז ער דערנאך ממשיך (פ"ג ה"ד) און ברענגט אראפ (פון די גמ׳ אין קידושין (לט, רע"ב)) אלס א פס"ד (וואס דאס איז דאך א ספר של הלכות), אז "צריך כל אדם שיראה עצמו . . וכן כל העולם חציו זכאי וחציו חייב . . עשה מצוה אחת הרי

- הכריע -

הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות וגרם לו ולהם תשועה והצלה".

און דערנאך איז ער ממשיך: "ומפני ענין זה נהגו כל בית ישראל להרבות בצדקה ובמעשים טובים ולעסוק במצוות מר"ה ועד יוהכ"פ יתר מכל השנה", וואס דערפון זעט מען אז ער איז מדגיש במיוחד אז אין עשי"ת איז "נהגו כל בית ישראל להרבות בצדקה" *).

יד. אלס מאמר המוסגר - אין דערויף איז דא א דבר פלא (וואס לע"ע האב איך ניט געפונען קיין תירוץ אויף דעם):

דער דין וואס דער רמב"ם זאגט אז בעשי"ת איז "נהגו כל ישראל להרבות בצדקה", ברענגט זיך ניט אראפ ניט אין טור, און ניט אין שו"ע, און ניט אין דעם אלטן רבי'נס שו"ע?!

דאס וואס דער אלטער רבי ברענגט דאס ניט, איז דאס ניט קיין פלא, ווארום עס ווייזט אוים פון דעם אלטן רבי'נס שו"ע, אז ביי אים איז געווען דער כלל ניט ברענגען קיין דינים מחודשים וועלכע שטייען ניט אין די פוסקים שלפניו,

ע"ד ווי דער כלל איז אין רמב"ם אז ער ברענגט ניט קיין דינים חדשים וואס שטייען ניט אין חז"ל (חוץ פון געציילטע ערטער וואס ער איז מחדש א דין, און שרייבט דערביי "יראה לי" וכיו"ב),

איז ער"ז אויך בנוגע צום אלטן רבי'ן, אז די זאכן וואס שטייען ניט בפירוש אין די ספרים פון וועלכע ער האט ארויסגענומען דעם תמצית ופס"ד להלכה (עכ"פ אין אחרונים וואס זיינען געווען בדור שלפניו, וועלכע ער האט אנגענומען אלס פוסקים), ברענגט ער זיי ניט בשו"ע שלו (ראה לקו"ש ח"ט ע' 257).

און וויבאלד אז אין טור ושו"ע ברענגט זיך ניט דער ענין אז בעשי"ת דארף מען מרבה זיין אין צדקה (אע"פ וואס

- ס'ברענגט -

---

*) בצפע"נ על הרמב"ם שם ציין (בתור מקור לדברי הרמב"ם) לירושלמי סוף פאה: דאותם סבין דלא הוה נוטלים רק בהנך ימים ע"ש.

אבל דייק וכותב: "ואפשר" - לשון ספק, שאינו רגיל בספריו. - ומובן כי בהירוש' מדובר ע"ד מקבלי הצדקה. ואולי י"ל גם ראי' להיפך - מדלא אמרי הסבי טעמס - דאז יש ריבוי בהנתינות.

ובכ"ז "אפשר" - כיון דיש לדחוק שזהו פי' אמירתם "דשותן גבן".

ס׳ברענגט זיך אראפ כמה דינים והנהגות מיוחדות וואס זיינען דא אין עשי"ת) - דערפאר ברענגט דאס ניט דער אלטער רבי בשלחנו;

די שאלה איז אבער: פארוואס ברענגט זיך דאס ניט אין טור און אין שו"ע?

ובפרט אז מ׳זעט בכ"מ אז דער ב"י אין שו"ע ברענגט א אראפ כמה הלכות פון רמב"ם בלשונו ממש - און דא איז ניט נאר וואס ער ברענגט ניט דעם לשון הרמב"ם, נאר ער ברענגט אינגאנצן ניט דעם ענין אז בעשי"ת דארף מען מרבה זיין בצדקה יותר מכל השנה כולה?

מ׳קען ניט זאגן אז דאס ברענגט זיך ניט אראפ אין שו"ע דערפאר וואס ס׳איז ניט שייך צו מגדיר זיין וואו ס׳ענדיקט זיך דער חיוב הצדקה פון כל השנה כולה, און וואו ס׳הויבט זיך אן דער "יתר מכל השנה" - ווארום דעמולט וועט זיין די זעלבע שאלה אויך אויפן רמב"ם.

ועוד ועיקר: אין שו"ע (יו"ד רסרמ"ט) זיינען דאך דא די גדרים והגבלות אין דעם ענין הצדקה, אז ס׳דארף זיין מעשר ביז חומש, איז דאך דערפון פארשטאנדיק אז ס׳איז שייך געבן מערער פון דעם חיוב - בשעת מ׳גיט מערער פון חומש (וואס ס׳זיינען דאך דא כמה אופנים וואס מ׳מעג געבן צדקה מערער פון חומש (ראה אגה"ת פ"ג)).

ובפרט אז נתינת הצדקה אין אן אופן פון חומש, איז דאך מערניט ווי א מצוה מן המובחר, און ניט קיין הכרח - קען מען דאך זאגן אז אין עשי"ת איז מען מדייק געבן א חומש, און אין דערויף באשטייט דער "יתר מכל השנה" (וואס דעמולט איז דאס מערניט ווי א מצוה מן המובחר).

טו. אבער בנוגע אלינו - איז ווי׳באלד אז דער רמב"ם שרייבט בפירוש אז אין עשי"ת איז "נהגו כל בית ישראל להרבות בצדקה",

און נאכמער: ער טיילט אויס דעם ענין פון צדקה במיוחד, אע"פ אז דערנאך זאגט ער אויך "ובמעשים טובים", וואס "מעשים טובים" איז דאך כולל אויך דעם ענין הצדקה; און דערנאך זאגט ער "ולעסוק במצוות", וואס דער ענין פון "מצוות" איז כולל אויך מצות הצדקה, ואדרבה, מצות הצדקה איז איינע פון די גרעסטע מצוות, ווי דער רמב"ם אליין איז מבאר בארוכה אין הל׳ מתנות עניים (רפ"י) די גדלות פון מצות הצדקה לגבי שאר המצוות, און איז דאס מבאר מיט אן אריכות גדולה און מיט כמה פרטים -

אעפ"כ, טיילט ער אויס און איז מדגיש דעם ענין הצדקה במיוחד, וואס ווען ער וואלט געשריבן נאר "מצוות", וואלט מען אפשר געטראכט וועגן אנדערע מצוות, און מצות הצדקה

- וואלט -

וואלט געוועך אזוי ווי במשך כל השנה כולה - איז ער מדגיש בפירוש דעם ענין הצדקה, ווארום דאס איז נוגע במיוחד צו די עבודה און די ענינים פון עשי"ת.

וואס דערפאר איז א זיכערע זאך אז דאס ווערט א הוראה לפועל - אז "מנהג כל בית ישראל (וואס "מנהג ישראל תורה הוא" (תוד"ה נפסל מנחות כ, ב), עאכו"כ "מנהג כל בית ישראל") להרבות בצדקה ובמעשים טובים ולעסוק במצוות מר"ה ועד יוהכ"פ יתר מכל השנה".

און ווי מפרשים זיינען מסביר די שייכות וואס אין עשי"ת דארף מען מרבה זיין במצוות ובמעשים טובים, צו דעם וואס דער רמב"ם זאגט פריער "צריך כל אדם שיראה עצמו . . וכן כל העולם חציו זכאי וחציו חייב" -

אז וויבאלד די גמ' (ר"ה טז, ב) זאגט "בינונים תלויים ועומדים" צווישן ר"ה מיט יוהכ"פ, איז נוגע מ'זאל דעמולט מרבה זיין אין מצוות און אין מעשים טובים, כדי אז מ'זאל מכריע זיין דעם עולם (וואס ער איז אין אן אופן פון "בינוניים") לכף זכות, און ברענגען "תשועה והצלה".

טז. וויבאלד אז מ'רעדט דאך וועגן מצות הצדקה - איז כאן המקום צו פארבינדן דעם סיום מיט א מסכת וואס ענינה איז דער ענין הצדקה.

וואס בכלל איז דאס דער סדר "זרעים", והתחלתה - אין מסכת פאה.

[וכמדובר כמ"פ (ראה לקו"ש חי"א ע' 56 הע' 13) וואס מפרשי המשנה (פסקי ריא"ז לברכות בתחלתו) זאגן אז מסכת ברכות איז א מסכת בפ"ע, וואס דערפאר איז אפי' לויט דעם סדר הסדרים פון "נז"ם קט"ן" (ראה במדב"ר פי"ג, טו-טז. מדרש תהלים יט) (ניט "זמ"ן נק"ט" (תקו"ז בהקדמה. הקדמת הרמב"ם לפיהמ"ש)), אז דער ערשטער סדר איז "נזיקין", איז דעמולט מסכת ברכות אויך די ערשטע מסכת פון גאנץ ש"ס.

ווי ס'איז פארשטאנדיק דערפון וואס ס'שטייט אין במדב"ר (שם) אז דער ש"ס איז מתחיל במ"ם - דער מ"ם פתוחה פון "מאימתי", און איז חותם במ"ם - דער מ"ם סתומה, "מאמר סתום" (שבת קד, א) פון "ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום"].

וואס אין די ערשטע משנה פון מסכת פאה שטייט: "אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא כו'".

און ווי דער רמב"ם איז מפרש אין פיהמ"ש אז די מצוות וועלכע די משנה רעכנט אויס זיינען "טוב לשמים וטוב לבריות",

- וואס -

הנחת הת' בלתי מוגה

וואס דערפאר איז שכרם ניט נאר אז "הקרן קיימת לעוה"ב" (וואס דאס איז פארבונדן מיט "טוב לשמים"), נאר "אדם אוכל פירותיהם בעוה"ז", וויבאלד אז דורך קיום המצוה האט ער אריינגעפירט טוב אין עוה"ז - "טוב לבריות" (וראה לקו"ש תצא תשל"ז ס"ח).

[וואס דאס האט דאך א שייכות מיוחדת צו קביעות שנה זו, ווי געעדט בר"ה אז די קביעות פון כל השנה כולה איז אין אן אופן אז ראשיתה והתחלתה איז ביום השלישי שהוכפל בו כי טוב, וואס אויף דערויף זאגט דאך די גמ' אין קידושין (מ, א. וראה אוה"ת בראשית לג, ב) אז עינינו איז אז דאס איז "טוב לשמים וטוב לבריות"].

און דער סיום פון מסכת פאה איז (אויך) בנוגע צו דינים וגדרים אין מצות הצדקה, ביז צו סיום המסכת, וואס דארטן שטייט: "כל מי שצריך ליטול (צדקה) ואינו נוטל, אינו מת מן הזקנה עד שיפרנס אחרים משלו, ועליו הכתוב אומר ברוך הגבר אשר יבטח בה' והי' ה' מבטחו".

[אין אונזערע משניות קומט דערנאך א גאנצע אריכות וועגן א "דיין שדן דין אמת לאמיתו", און אויך בנוגע צו הפכו, און מ'איז מסיים מיט א דבר בלתי טוב - און דערנאך מאטערט מען זיך אויף דערויף, ווארום ס'איז דאך דא דער כלל אז מ'דארף מסיים זיין בדבר טוב, און מ'זוכט פארשידענע תירוצים והסברות, און מ'פרעגט זיי אפ, כידוע די שקו"ט אין מפרשי המשנה (ראה תוס' אנשי שם. תויו"ט סוף מס' ידים. ועוד)

אבער אין ספר המשנה וואס (מ'שרייבט אויף דערויף אז דאס) איז נעתק געווארן פון כת"י הרמב"ם - ענדיקט זיך די משנה מיטן מאמר אז "אינו מת מן הזקנה עד שיפרנס אחרים משלו, ועליו הכתוב אומר ברוך הגבר אשר יבטח בה' והי' ה' מבטחו", וואס דא איז ער מסיים בדבר טוב (און דער גאנצער המשך שלאח"ז, איז גענומען געווארן פון א ברייתא שלא במקומה וכו', כמבואר בארוכה אין אחרונים (הובא במלאכת שלמה))].

יז. דער רמב"ם (סוף הל' מתנות עניים) ברענגט אראפ בספרו די הלכה פון די משנה - אבער מיט א שינוי: אין משנה ברענגט זיך אראפ אויך דער סיום הכתוב "והי' ה' מבטחו", משא"כ דער רמב"ם בספרו, ברענגט אראפ נאר התחלת הכתוב "ברוך הגבר אשר יבטח בה'" (און ברענגט ניט דעם סיום "והי' ה' מבטחו").

וואס אין רמב"ם איז דאך יעדער ענין בדיוק - איז דאך פארשטאנדיק, אז דערמיט ענדיקט זיך שוין די ראי' אויף דעם דין, און מ'דארף ניט אנקומען צום סיום הכתוב. ובפרט אז לרוב הגירסאות שברמב"ם שטייט אפי' ניט דער ווארט "וגו'" נאך די ווערטער "ברוך הגבר אשר יבטח בה'".

- וואס -

וואס אין דערויף איז דאך דא שאלת המפרשים (ראה תוס' אנשי שם סוף פאה): פון וואנעט איז די ראי' אז "איננו מת מן הזקנה עד שיפרנס אחרים משלו" - אין פסוק שטייט דאך נאר "ברוך הגבר אשר יבטח בה' והי' ה' מבטחו", איז דערפון א ראי' אז עד וועט האבן אלץ וואס ער דארף; פון וואנעט איז אבער די ראי' אז ביי אים וועט זיין דער ענין פון "יפרנס אחרים משלו"?

און מ'וויל פארענטפערן (שם) אז מ'פארלאזט זיך אויף המשך הכתובים שלאח"ז, וואס דארטן שטייט "והי' כעץ שתול על מים ועל יובל ישלח שרשיו . . ולא ימיש מעשות פרי" (ירמי' יז, ח) - וואס פירות פון אן אילן זיינען דאך שייך צו א צווייטן, איז דערפון א ראי' אז "יפרנס אחרים משלו".

מ'קען אבער אזוי ניט זאגן, ווארום עפ"ז האט געדארפט שטייען אין משנה דער ווארט "וגו'", וויבאלד אז די ראי' איז פון המשך הכתובים שלאח"ז - און וויבאלד אז אין משנה שטייט ניט דער ווארט "וגו'", איז דערפון פארשטאנדיק, אז מ'דארף ניט אנקומען צום המשך הכתובים שלאח"ז, נאר פון דעם פסוק "ברוך הגבר אשר יבטח בה' והי' ה' מבטחו" גופא, איז אויך דא א ראי' אז "יפרנס אחרים משלו".

עאכו"כ לויטן רמב"ם, וואס ער ברענגט ניט אפי' דעם סיום הכתוב "והי' ה' מבטחו", מערניט ווי "ברוך הגבר אשר יבטח בה'", וואס דערפון איז פארשטאנדיק, אז פון די ווערטער "ברוך הגבר אשר יבטח בה'" גופא, איז שוין דא די ראי' אז "יפרנס אחרים משלו".

יח. והביאור בזה:

וויבאלד אז דא שטייט "ברוך הגבר אשר יבטח בה'", און ניט ווי דער לשון וואס ס'שטייט אין אנדער פסוק "והבוטח בה' חסד יסובבנו" (תהלים לב, י), אז ער וועט האבן אלץ וואס ער דארף האבן, נאר ס'שטייט א גרעסערע זאך: "ברוך הגבר אשר יבטח בה'", אז ער וועט זיין געבענטשט - איז פארשטאנדיק, אז די ברכה איז מערער ווי ס'האט געדארפט זיין מצד דעם ענין פון "מדה כנגד מדה".

ד.ה. ווען ס'וואלט ניט געשטאנען דער לשון "ברוך", נאר ע"ד ווי "חסד יסובבנו" וכיו"ב, וואלט מען געוואוסט אז ס'קומט אים שכר אין אן אופן פון "מדה כנגד מדה" - וויבאלד אז ער וויל ניט נעמען מן הצדקה, גיט אים דער אויבערשטער דעם שכר אז ער זאל טאקע ניט דארפן אנקומען צו צדקה, וואס דאס איז דער שכר אין אן אופן פון "מדה כנגד מדה";

אבער וויבאלד אז אין פסוק שטייט דער לשון "ברוך", וואס דאס איז דאך א ברכה נוספת, מערער וויפל אים קומט מצד

- דעם -

דעם ענין פון "מדה כנגד מדה", און דאס דארף דאך אויך זיין פארבונדן מיט דעם ענין פון צדקה (וויבאלד אז דאס איז א שכר אויף דעם וואס ער האט ניט געוואלט נעמען מן הצדקה) - איז דאך פארשטאנדיק, אז הוספת הברכה באשטייט אין דערויף וואס ער איז זוכה צו געבן צדקה לאחרים, ניט נאר אז ער וועט האבן "די מחסורו אשר יחסר לו" (ראה טו, ח); נאר "יפרנס אחרים משלו".

יט. דער ענין פון מצות צדקה דארף דאך זיין אין אן אופן אז מ'זאל אים געבן "די מחסורו אשר יחסר לו" - זאגט דאך אויף דערויף די גמ' (כתובות סז, ב), און ס'ווערט אראפגעבראכט אין פוסקים ביז אין שו"ע (יו"ד רסר"נ), אז אויב ער איז געווען רגיל צו האבן א "סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו", גייט דאס אריין אין דעם כלל פון "די מחסורו אשר יחסר לו".

וואס לכאו' איז אין דערויף ניט פארשטאנדיק: ווי איז דאס מתאים מיטן כלל (וואס ווערט אויך אראפגעבראכט אין שו"ע, נאר אין הל' שבת (שו"ע אדה"ז סרמ"ב ס"ד)) פון "עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות" (שבת קיח, א)?

וואס דא רעדט זיך אפי' וועגן אן ענין של מצוה, וואס בשבת איז דאך דא די מצוה לענגו בבשר שמן ויין ישן, ווי דער רמב"ם ברענגט אראפ בסוף הל' שבת (פ"ל ה"ז-ט), איז אע"פ אז ס'איז אן ענין של מצוה, זאגט מען אבער "עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות" (ער זאל ניט נעמען פון צדקה);

ולאידך, איז אפי' ווען ס'רעדט זיך ניט וועגן אן ענין של מצוה, אפי' ניט וועגן א דבר הרגיל פון דברי הרשות, נאר ס'רעדט זיך וועגן א סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו (וואס ער איז געווען רגיל אין דערויף) - זאגט מען אז דער גבאי צדקה דארף אים געבן פון קופת צדקה כדי ער זאל האבן א סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו?!

איז ידוע דער הסבר בזה: מ'זאגט טאקע דעם עני "עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות", אבער דאס הייבנגט אפ' אן דעם עני, ד.ה. אז אויב דער עני טענה'ט אז ער איז רגיל צו האבן בשר שמן ויין ישן, און אים הארט ניט אז ער וועט ניט מקיים זיין דעם ענין פון "עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות" -

דעמולט איז א חוב אויפן גבאי צדקה ער זאל אים געבן פון כספי צדקה (אפי' אז דורך דערויף וועט פעלן אין דער קופה) כדי ער זאל קענען האבן בשר שמן ויין ישן, ובמכ"ש וק"ו דערפון וואס ער דארף אים געבן אפי' עניני הרשות וואס ביי רוב בנ"א זיינען דאס ענינים של מותרות (וויבאלד אז ער איז געווען רגיל אין דערויף).

- כ. -

כ. וואס דאס איז אויך פארבונדן מיטן סיום המסכת, וואס דארטן שטייט אז "כל מי שצריך ליטול ואינו נוטל, אינו מת מן הזקנה עד שיפרנס אחרים משלו" -

פרעגט מען אויף דערויף (ר"ש סוף פאה): לכאו׳, איז דאס א סתירה צו דעם וואס ס׳שטייט אין ירושלמי (סוף פאה) אז "מי שהוא צריך ליטול מן הצדקה ואינו נוטל, הרי"ז שופך דמים ואסור לרחם עליו, על נפשי׳ לא חייס, על אחורניך לא כ"ש",

און דא זאגט מען להיפך, אז אויב ער דארף נעמען מן הצדקה און ער נעמט ניט, איז דאס גאר א מעלה, און ער באקומט אויף דערויף א שכר נעלה, אז נוסף דערצו וואס ער וועט האבן "די מחסורו אשר יחסר לו", וועט ער אויך מפרנס זיין אחרים משלו?

און מ׳איז מבאר (וראה רמב"ם סוף הל׳ מתנות עניים), אז ס׳איז א נפק"מ צי ער מוז טאקע אנקומען צו דעם ענין הצדקה, און ער האט דערצו קיין עצה ניט, וואס דעמולט איז אויב ער נעמט ניט מן הצדקה איז ער "כאילו שופך דמים";

משא"כ אבער אויב בשעת ער וועט זיך מתייגע זיין און וועט זיך מצער זיין אויף פארדינען על פרנסתו, וועט ער ניט דארפן אנקומען צו די קופת צדקה - דעמולט איז א מעלה אויב ער נעמט ניט פון צדקה, און דעמולט איז ער ניט קיין "שופך דמים", ווארום ער הארעוועט און פארדינט עכ"פ פאר די הכרחיות שלו.

כא. אין דערויף קומט נאך צו א מוסר השכל - וכמדובר כמ"פ בנוגע לכללות חודש אלול, ועאכו"כ בנוגע צו עשי"ת, אז אפי׳ די וואס במשך כל השנה איז (רוב אדער כל) עסקם אין לימוד התורה, איז אין דעם זמן פון חודש אלול, ימי הסליחות און עשי"ת, נעמט מען אראפ פון דעם זמן פון לימוד התורה, און מ׳איז זיך עוסק אין תפלות ותחנונים, און ווי דער רמב"ם (הל׳ תשובה שם) איז ממשיך "ונהגו כולם לקום בלילה בעשרה ימים אלו ולהתפלל בבתי כנסיות בדברי תחנונים כו׳" - וואס דערפון איז פארשטאנדיק אז אין דעם זמן במיוחד דארף מען ארויסנעמען פון יעדער ענין דעם מוסר השכל שבזה.

בנוגע צו דעם אופן ווי א איד באקומט שכרו מהקב"ה - איז דא דער אנפן וואס מ׳באקומט דאס אלס אן ענין של צדקה, און ס׳איז דא דער אופן וואס מ׳באקומט דאס ניט מצד צדקה, נאר דערפאר וואס דאס קומט אים.

און ווי די גמ׳ (ברכות יז, ב) זאגט אויפן פסוק "אבירי לב הרחוקים מצדקה" (ישעי׳ מו, יב), אז דאס גייט אויף די וואס קענען באקומען פון דעם אויבערשטן כל המצטרך

- להם -

להם (ניט אין אן אופן של צדקה, נאר) אין אן אופן אז זיי קענען דאס מאנען "בזרוע", דערפאר וואס דאס קומט זיי, און אעפ"כ ווילן זיי דאס נעמען מצד צדקתו של הקב"ה.

וואס בכללות איז דאס דער חילוק צי מ׳באקומט דאס דורך דעם ענין פון לימוד התורה, אדער מ׳באקומט דאס דורך דעם ענין פון תפלה. והביאור בזה:

דער ענין התפלה איז אין אן אופן פון "תחנונים ידבר רש" (בלשון הכתוב (משלי יח, כג)), וואס דאס איז דער אופן וואס מ׳באקומט בצדקה; משא"כ תורה וואס ענינה איז דאך דער ענין פון עשירות (ראה שיחת ש"פ נצבים השל"ד סי"ד), וואס מצד דעם ענין פון תורה קען מען מאנען ביים אויבערשטן "בזרוע",

ווארום מ׳זאגט דאך אז "אם בחוקותי תלכו", וואס דאס מיינט דאך "שתהיו עמלים בתורה" (ספרא ופירש"י ר"פ בחוקותי) - האט מען דעמולט די הבטחה (און מ׳קען דאס מאנען "בזרוע") פון "ונתתי גשמיכם בעתם", מיט אלע ברכות וואס מ׳רעכנט אויס אין דער פרשה, ביז צו דעם ענין פון "ואולך אתכם קוממיות", וואס דאס איז דאך היפך ההנהגה פון "תחנונים ידבר רש", ווארום ער גייט אין אן אופן פון "קוממיות", און באקומט דאס "בזרוע", דערפאר וואס דאס קומט אים.

כב. וואס בכלל קען א איד מאנען אלץ וואס ער דארף האבן "בזרוע", ווארום די גמ׳ (שבת סז, א) זאגט דאך אז "כל ישראל בני מלכים הם", און אין דער הקדמה פון תקו"ז (בת (בתחלתה) שטייט אז "כל ישראל מלכים הם" - איז דאך פארשטאנדיק אז זיי דארפן האבן כל ענייניהם באופן של הרחבה.

וכמדובר כמ"פ דאס וואס די משנה (ב"מ פג, א) זאגט אז בשעת איינער איז שוכר פועלים, וואס דעמולט דארף ער זיי געבן צרכי הסעודה, איז אויב ער נעמט ניט אוים קיין תנאי מפורש וואס ער וועט זיי געבן, איז אפי׳ אויב ער וועט זיי געבן א סעודה כסעודת שלמה בשעתו, האט ער אויך ניט יוצא געווען, וויבאלד אז ס׳רעדט זיך וועגן בני אברהם יצחק ויעקב -

און וויבאלד אז מ׳זאגט דאך "מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל" - דארף דאך זיין די הנהגה פון דעם אויבערשטן מיט אידן אויך באופן כזה, ווארום "אני לא נבראתי אלא לשמש את קוני" (קידושין פב, א), יעדער איד איז דאך אן עבד להקב"ה, און דער דין איז דאך אז "הקונה עבד עברי כקונה אדון לעצמו" (שם כ, א) - איז דאך דערפון פארשטאנדיק, אז אפי׳ אויב דער אויבערשטער וועט געבן יעדער אידן סעודת שלמה בשעתו, האט ער נאך אלץ ניט יוצא געווען - און מ׳קען דאס מאנען "בזרוע".

- ס׳איז -.

ס'איז אבער דא אמאל וואס א איד האט ווייניקער דערפון - וואס דעמולט קען ער דאס תולה זיין אין זיינע מעשים, ווי די גמ' זאגט אין סוף קידושין "מימי לא ראיתי כו' אלא שהרעותי את מעשי וקיפחתי את פרנסתי".

וואס דעמולט האט ער צוויי ברירות: א) ער זאל נעמען מן הצדקה, דורך דעם ענין פון תפלה ותחנונים, און ממשיך זיין אין לימוד התורה וקיום המצוות אין דעם זעלבן אופן ווי ער האט דאס געטאן ביז דעמולט; ב) ער זאל מוסיף זיין ביגיעתו אין לימוד התורה, ביז אין אן אופן של צער, וואס דעמולט וועט ער דאס קענען באקומען (ניט אלס צדקה, נאר) "בזרוע".

כג. והביאור בזה:

דער אלטער רבי ברענגט אראפ אין הל' ת"ת (פ"ג ה"ב) דאס וואס די גמ' (יומא לה, ב) זאגט אז "הלל מחייב עניים". וואס לכאו' איז ניט מובן, פארוואס איז דוקא הלל מחייב עניים, ס'איז דאך א דין אין הל' ת"ת אז יעדער איד דארף לערנען תורה?

זאגט דער אלטער רבי אז דערפון גופא איז די הוכחה אז "אין כל אדם יכול לעשות כן ממש כהלל", מ'קען אים ניט מחייב זיין ער זאל זיך פירן אזוי ווי הלל, און בשעת ער האט טרדות הפרנסה, און ער האט ניט קיין אנדער וועג סיידן פארנעמען זיך באשטימטע שעות אין ענייני פרנסה, און די איבעריקע צייט לערנט ער תורה - האט ער יוצא געווען מצות ת"ת בשלימותה;

בשעת מ'פארגלייכט אים אבער מיט הלל, דעמולט ווערט דער ענין פון "הלל מחייב עניים", אז ער איז אים מחייב "על שלא רצה לעשות כעין מעשה הלל, לחיות חיי צער", דער חיוב איז אבער נאר וואס "הלל מחייב", אבער ניט מצד הל' ת"ת.

ועד"ז איז אויך פארשטאנדיק בנדו"ד:

עס קען טאקע זיין אז מצד דעם חיוב פון הל' ת"ת האט ער יוצא געווען בשלימות, און אעפ"כ זאל אים פעלן אין זיינע הצטרכות - וואס דעמולט דארף ביי אים זיין דער ענין פון תפלה, בעטן ביים אויבערשטן ער זאל אים געבן אלץ וואס ער דארף, ווי דער רמב"ם (הל' תפלה פ"א ה"ב) פסק'נט אפ אז בשעת איינער פילט אז אים פעלט עפעס, איז א מ"ע מן התורה ער זאל בעטן ביים אויבערשטן אז ער זאל אים ממלא זיין און געבן כל צרכיו - אבער דעמולט באקומט ער דאס בתורת צדקה;

ס'איז אבער דא דער אופן ההנהגה וואס ער וויל ניט באקומען בתורת צדקה, ער וויל ניט קיין "נהמא דכיסופא", אפי' ניט אין אן אופן אז ער האט דאס פארדינען ע"י תפלה

- ותחנונים -

ותחנונים, נאר ער וויל באקומען "בזרוע" -

איז די עצה אויף דערויף, ער זאל מוסיף זיין אין לימוד התורה (ועד"ז אין הידור מצוה) אין אן אופן פון לפנים משורת הדין, בדוגמא ווי הלל האט זיך געפירט, ווי די גמ׳ (יומא שם) דערציילט באריכות אז אע"פ אז זיין מעמד ומצב איז געווען באופן כך וכך, פונדעסטוועגן האט ער געלערנט תורה וכו׳ - וואס בשעת ער וועט טאן אין לימוד התורה (ניט נאר לויט דעם וואס ער איז מחוייב מצד הל׳ ת"ת, נאר) לפנים משורת הדין, וועט ער דעמולט קענען מאנען ביים אויבערשטן "בזרוע".

וואס דאס איז דער אופן ההנהגה וואס ער דארף נעמען מן הצדקה (וויבאלד אז אים פעלט) ואינו נוטל, ווארום ער וויל דאס באקומען "בזרוע".

כד. און דעמולט זאגט מען אז "אינו מת מן הזקנה וכו׳". והביאור בזה:

ע"ד ווי די משנה (אבות ספ"ה) זאגט "בן מאה כאילו מת ועבר ובטל מן העולם" - וואס לכאו׳ איז ניט פארשטאנדיק: א) די גמ׳ (גיטין כח, א) פסק׳נט דאך אפ אז אויב ער איז א בן מאה, איז "כיון דאיפליג איפליג", איז ווי זאגט מען דא "כאילו מת ועבר ובטל מן העולם"? ב) וואס איז דא די "מילי רחסידותא", ולמאי נפק"מ?

האט מען דאך גערעדט כמ"פ דעם ביאור בזה (מיוסד אויף די מאמרים פון צ"צ (ראה אוה"ת חקת ע׳ תתיז), ומרומז אין מפרשי המשנה), אז וויבאלד ער איז איצטער "בן מאה", איז ער דאך דורכגעגאנגען די אלע שלבים שלפנ"ז, ד.ה. אז ער איז געווען "בן ארבעים לבינה", בנוגע צו בינת התורה, און דערנאך איז ער געקומען צו "בן ששים לזקנה" - "זקן זה שקנה חכמה" (קידושין לב, ב), און דערנאך איז ער געקומען צו "בן תשעים לשוח", ווי רבינו יונה טייטשט אפ אז דאס גייט אויף שיחה של תורה -

וואס דעמולט איז ווען ער קומט אן צו "בן מאה", שטייט ער אין א מעמד ומצב אז "כאילו מת ועבר ובטל מן העולם", ד.ה. אז ער האט שוין מערניט צוטאן מיט וועלטישע ענינים, ער האט צוטאן נאר מיט ענינים של קדושה, תורה און תפלה ותחנונים.

וואס דאס איז אויך דער ענין פון "אינו מת מן הזקנה": ער הערט אויף האבן צוטאן מיט עניני העולם, און ניט נאר מיט עניני העולם וואס זיינען נאר מותר ע"פ שו"ע, נאר ער האט ניט צוטאן אפי׳ מיט די ענינים וואס מ׳מאכט פון "רשות" אז ס׳זאל זיין דער "בכל דרכיך דעהו"; ער האט צוטאן מערניט

- ווי -

ווי מיט ד׳ אמות של תורה און ד׳ אמות של תפלה. וואס דאס קומט דערפאר וואס ער האט זיך אוועקגעשטעלט אין א מעמד ומצב פון "רחוקים מצדקה", נאר ער באקומט דאס "בזרוע".

און דעמולט ווערט ביי אים אויך דער ענין אז "יפרנס אחרים משלו". והביאור בזה:

דער קיום פון מצות הצדקה בשלימותה, איז דאך כמבואר אין רמב"ם (סוף הל׳ איסורי מזבח), און ס׳ברענגט זיך אראפ אין שו"ע (יו"ד ססרמ"ח), אז ס׳דארף זיין "כל חלב לה׳" (ויקרא ג, טז), און ער דארף געבן מן הטוב והיפה והמובחר.

וואס דערפון איז דאך פארשטאנדיק, אז ווען ער איז מפרנס אחרים משלו (לויט ווי דער אויבערשטער וויל), גיט ער זיי אויך מן הטוב והיפה והמובחר וואס איז דא ביי אים - וואס דאס איז די הנהגה אויף ניט האבן צוטאן מיט העלם והסתר פון וועלט, נאר מפרנס זיין די וועלט מיט די ענינים פון תורה ותפלה.

כה. און דעמולט ווערט דער "ברוך הגבר אשר יבטח בה׳" - אז ער פועל׳ט דאס אויך ביי אנדערע ("יפרנס אחרים משלו"), ע"ד ווי די גמ׳ (תענית ה, ב) זאגט "אילן אילן במה אברכך . . כל נטיעות שנוטעין ממך יהיו כמותך" - איז עד"ז אויך בנוגע צו זיינע תלמידים, אז די וועלכע ער איז מפרנס ווערן אויך אין אן אופן פון טופח ע"מ להטפיח (אזוי ווי ער איז טופח ע"מ להטפיח).

און דעמולט ווערט דאס וואס ס׳שטייט אין התחלת המסכת, אז "אוכל פירותיהן בעוה"ז והקרן קיימת לו לעוה"ב", און ווי מ׳איז מסיים אין די ערשטע משנה אז "תלמוד תורה כנגד כולם" - אז דאס הויבט זיך אן פון לימוד התורה, און פון הפצת התורה, ביז צו הפצת המעיינות חוצה.

און דעמולט ווערט מקויים דער סיום המסכת - "ברוך הגבר אשר יבטח בה׳ והי׳ ה׳ מבטחו", וואס דער בטחון פון יעדער אידן און אלע אידן איז דאך, ווי מ׳זאגט (און די וואס זאגן דאס ניט בדיבור - טראכטן זיי וועגן דעם) "אני מאמין באמונה שלימה בביאת המשיח, ואע"פ שיתמהמה אחכה לו בכל יום שיבוא",

ווערט דער "והי׳ ה׳ מבטחו" - אז ס׳ווערט בטל דער "יתמהמה", און משיח צדקנו קומט בעגלא דידן, ויגאלנו בגאולה האמיתית והשלימה, במהרה בימינו ממש.

* * *

כו. ס׳איז דא נאך א לימוד עיקרי - וואס איז אויך פארבונדן מיט עשי"ת - פון א פריערדיקן דין וואס ס׳שטייט אין דער משנה (כדלקמן).

- דער -

דער דין איז דאך אז "מי שיש לו מאתיים זוז לא יטול" (ער טאר ניט נעמען פון צדקה), ווארום אויב ער האט מאתיים זוז, האט ער גענוג געלט אויף צו קענען זיך אויסהאלטן.

[וכמבואר בכ"מ (ר"ש) דער טעם פון דעם מספר מאתיים זוז דוקא - אז דאס איז לויט ווי מ'רעכנט אויס די ווערד פון די סעודות וכו'.

און אויף דערויף איז דא א רמז אין כתבי האריז"ל (וואס אזוי מיינט מען דאך אז אין כתבי האריז"ל זיינען דא מערניט ווי סודות - שטייט דארטן א טעם אויף דעם מספר פון מאתיים זוז),

וואס דאס איז וואס ער זאגט אין טעמי המצוות להאריז"ל (פ' ראה) אויף מצות צדקה, אז "צדקה" איז בגימט' קצ"ט (199), וואס דערפאר איז בשעת ער האט ווייניקער פון מאתיים (קצ"ט), דעמולט איז דאס אן ענין של צדקה, אבער בשעת ער האט שוין מאתיים זוז, קען ער שוין ניט נעמען קיין צדקה].

דערנאך זאגט די משנה: "מי שיש לו חמשים זוז והוא נושא ונותן בהם, הרי זה לא יטול", וכמבואר אין ירושלמי (סוף פאה) אז די חמשים מיט וועלכע ער איז נושא ונותן, זיינען מערער פון מאתיים וואס ער איז מיט זיי ניט נושא ונותן, ווארום דורך דערויף וואס ער איז נושא ונותן בהם, וועט ער סוכ"ס האבן מערער פון מאתיים.

כז. וויבאלד אז ס'רעדט זיך וועגן דעם ענין פון צדקה, וואס צדקה דארף דאך זיין מן הטוב והיפה והמובחר (כנ"ל סכ"ד), איז דאך פארשטאנדיק אז ער דארף געבן דאס וואס ביי אידן איז טוב ויפה ומובחר -

וואס דאס איז דאך דער ענין פון תורה.

ביז וואנעט אז אפי' אחאב מלך ישראל (וואס לויט ווי עס ווערט דערציילט אין תנ"ך איז ער ניט געווען פון די "מובחרים" פון אידן) האט מודיע געווען פאר אלעמען בריש גלי, אז זיין "חמדה", די טייערסטע זאך, איז דער ענין פון תורה, א ס"ת (סנהדרין קב, ב).

וואס דערפון איז פארשטאנדיק, אז מה-דאך מ'דארף געבן צדקה פון ממון (הקל), איז דאך עאכו"כ אז מ'דארף געבן צדקה פון דעם טוב ויפה ומובחר וואס ער האט, וואס דאס איז תורתו ועבודתו.

און אויף דערויף זאגט מען אז אפי' אויב ער האט שוין מאתיים, אבער ער איז ניט נושא ונותן בהם, איז דאס ווייניקער פון דעם וואס האט מערניט ווי חמשים און איז נושא ונותן בהם.

- כח. -

הנחת הת' בלתי מוגה

כח. וואס דער ענין פון "מאתיים" איז דאך די שלימות צו וועלכע א מענטש וויל דערגרייכן, ווי מ'זעט דאס דערפון אז בשעת מ'גיט א דוגמא אויף א תאוה צו אן ענין מסוים, זאגט מען "מי שיש לו מנה רוצה מאתיים" (ראה קה"ר פ"א, יג. פ"ג, י), ד.ה. אז זיין השגה איז נאר ביז "מאתיים".

וואס אפי' "מאה" איז שוין אויך א שלימות אין דעם ענין המספר, כמבואר בכ"מ, וכמובן אויך מהאמור לעיל (סכ"ד) בנוגע צו דעם וואס די משנה זאגט "בן מאה כאילו מת ועבר מן ובטל מן העולם", וואס דערפון קומט דאך אויס אז דער ענין פון "מאה" איז דער ענין פון שלימות.

[וואס דערפאר רעכנט מען ניט מערער פון "מאה", אע"פ אז אין פסוק שטייט "והיו ימיו מאה ועשרים שנה" (בראשית ו, ג), און מ'זעט אז ס'זיינען געווען כו"כ וואס האבן געלעבט מערער פון מאה שנה, ביז וואנעט אז די גמ' זאגט אז ווען ער קומט אן צו בן מאה, איז "כיון דאיפליג איפליג" - ווארום דער מספר פון "מאה" איז כולל אלע דרגות, און באווייזט אויף דעם ענין השלימות].

איז אפי' ווען א מענטש שטייט שוין אין א מעמד ומצב פון שלימות - וויל ער האבן מערער דערפון וואס ער האט, וכאמור אז "מי שיש לו מנה רוצה מאתיים", וואס דאס איז דאך דער טבע וואס דער אויבערשטער האט מטביע געווען בנפשו, און דער טבע טרייבט אים און איז אים מכריח ער זאל זיין א "מהלך", און ניט בלייבן במעמדו ומצבו.

און מ'מאנט ביי א אידן אז ער זאל וועלן האבן מערער (ניט אין די ענינים וואס זיינען "בארץ מתחת" - אויף דערויף דארף ער קוקן מלמעלה למטה, נאר ער זאל וועלן האבן מערער) אין די ענינים וועלכע זיינען "בשמים ממעל", אז אין די ענינים וואס זיינען פארבונדן מיט "שמים", איז אפי' ווען ער האט שוין די שלימות פון "מאה", זאל ער וועלן האבן "מאתיים".

כט. און אויף דערויף זאגט מען, אז אפי' אויב ער האט שוין דערגרייכט צו "מאתיים" - איז אויב ער איז ניט נושא ונותן בהם, קומט דאס ניט צו דעם וואס האט מערניט ווי חמשים (וואס דאס איז האלב פון "מאה", חצי תאותו), נאר ער איז נושא ונותן בהם, ער מאכט דערמיט מסחר.

וואס מיט זיך אליין קען מען ניט מאכן קיין "מסחר" - אויף צו מאכן מסחר דארף מען האבן צוטאן מיט א וועלט, מ'דארף האבן צוטאן מיט א צווייטן אידן.

און דורך דערויף וואס ער האט צוטאן מיט א צווייטן אידן, און איז אים מסביר די טיפקייט און גוטסקייט פון

- זיין -

זייז סחורה - איז ניט נאר אז אים וועט גארניט פעלן דורך דעם, כמבואר אין רמב"ם (הל׳ מתנות עניים פ"י ה"ב), נאר נאכמער, "יש מקור ונוסף עוד" (משלי יא, כד. וראה שער המצוות להאריז"ל פ׳ ראה).׳

און ווי געבראכט פריער (סכ"ו) דאס וואס ס׳שטייט אין ירושלמי, אז דורך דעם וואס ער איז נושא ונותן מיט די חמשים, וועט ער האבן לכה"פ מאתיים (אנשטאט די חמשים וואס ער האט געהאט פריער).

ל. די הוראה ומוסר וואס מ׳נעמט ארויס דערפון:

ווען ס׳קומט דער זמן פון עשי"ת, וואס דעמולט מאכט דאך א איד דעם "חשבון צדק", און ווי דער רמב"ם זאגט אז "נהגו כולם לקום בלילה בעשרה ימים אלו ולהתפלל בבתי כנסיות בדברי תחנונים כו׳", און דעמולט איז דער "דרשו" און "קראוהו" מערער ווי דאס איז במשך כל השנה כולה -

קען דאך זיין א מציאות אז ער זאל פארגעסן אויף די אידן וואס געפינען זיך ארום אים, און ער וועט זיין פארנומען מיט זיינע "מאתיים", מיט זיין עבודה אין תומ"צ (וואס איז ניט פארבונדן מיט בין אדם לחבירו);

ניט אז אים פעלט ח"ו אין בין אדם לחבירו - אבער נאך וואס יאגט ער זיך, און אין וואס איז ער נושא ונותן - איז דאס ניט מיט וועלט, נאר מיט זיך אליין.

זאגט מען אים אז ער קען האבן אפי׳ הונדערט נייו און ניינציק (ניט נאר פופציק), און אעפ"כ וועט ער אנגערופן "עני", וואס "אין עני אלא בדעה" (נדרים מא, א), און מ׳דארף אויף אים רחמנות האבן, און געבן אים צדקה "די מחסורו אשר יחסר לו" -

וואס אים פעלט אן עניו עיקרי - ער ווייסט ניט אז "ואהבת לרעך כמוך - זה כלל גדול בתורה" (ספרא עה"פ קדושים יט, יח), און ער ווייסט ניט אז מ׳איז ניט יוצא דערמיט וואס מ׳זאגט לפני התפלה "הריני מקבל עלי מ"ע של ואהבת לרעך כמוך", נאר דאס איז מערניט ווי א התחלה און א יסוד, אויף וועלכן מ׳דארף דערנאך בויען דעם בנין פון חייו בכל היום (לאחרי התפלה),

אז דער עניו פון "ואהבת לרעך כמוך" דארף איבערגעזעצט ווערן אין "המעשה הוא העיקר", דורך דערויף וואס ביי אים איז דא דער סבר פנים יפות צו א צווייטן אידן, און ער איז משיאו עצה טובה, ועד"ז בנוגע לכל העניינים וואס זיינען פארבונדן מיט דיבור, ובפרט דורך דעם עניו פון לימוד התורה, אז ער ברענגט אים צו צו עבודת ה׳ אין לימוד התורה ועבודת התפלה, ועאכו"כ בנוגע צו צדקה כפשוטה.

- ולאידך -

הנחת הת׳ בלתי מוגה

ולאידך, אפי׳ אויב ער האלט אינגאנצן ביי האלב פון שלימות - ניט נאר אז ער האט ניט קיין "מאה", נאר ער האט מערניט ווי חמשים, אבער מיט די חמשים איז ער נושא ונותן איז דעמולט ניט נאר אז ער האט די שלימות פון "מאה", נאר ער האט אויך די שלימות פון דעם וואס "רוצה מאתיים" און ועס דערגרייכן צו די מאתיים - האט ער דאס שוין אין די חמשים מיט וועלכע ער איז נושא ונותן.

לא. וואס אין דערויף דארף מען האבן א זהירות במיוחד אין עשי"ת (און דוקא מצד פרומקייט) - ווארום דעמולט קען קומען דער "קלוגינקער" (ווי רבותינו נשיאינו רופן אן דעם יצר וואס איז דער היפך פון דעם יצ"ט (ראה גם היום יום ע׳ סג)). און זיך אנטאן אין בגדי צדיק גמור, און טענה׳ן: קשוט עצמך.

און ער זאגט אים, אז דאס זיינען דאך די צען טעג אויף וועלכע דער אויבערשטער בעט זיך אז ס׳זאל זיין "דרשו ה׳ בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב" - איז ווי אזוי האסטו צייט צו פארנעמען זיך מיט א צווייטן אידן און מיט חלקו בעולם, בשעת אז דו האסט זיך נאך ניט איינגעקערט מיט זיך אליין.

ובפרט אז אין די עשרה ימים שטייט מען דאך אין אן אופן פון "תלויים ועומדים" - איז דאך דאס א מצוה עוברת וואס איז דוחה כל הענינים כולם, ובפרט אז דאס איז פארבונדן מיט זיין פקו"נ - ער זאל נכתב ונחתם ווערן אין די אלע חמשה ספרים טובים.

אויף דערויף זאגט אים די משנה, אז ער זאל וויסן זיין, אז בשעת ער וועט זיין א נושא ונותן אפי׳ ווען ער איז נאך ניט קיין שלם, ווען ער האט מערניט ווי חמשים זוז, חצי תאותו, וועט ער אבער זיין א נושא ונותן, און דוקא אין דעם זמן וואס דעמולט איז דער אויבערשטער "בהמצאו" און "בהיותו קרוב" -

וועט ער דעמולט זיכער האבן דעם "קרן קיימת לעוה"ב", פונקט ווי עס האט דער וואס איז זיך עוסק מערניט ווי מיט בין אדם למקום, און דערצו האט ער אויך "פירותיהן בעוה"ז" - וואס דוקא בעוה"ז זיינען דא די "ימים שיש בהם חפץ" (ראה קהלת יב, א. שבת קנא, ב), דארטן איז דא דער ענין פון לימוד התורה און קיום המצוות, ביז צו הליכה מחיל אל חיל אין קיום המצוות, משא"כ בשמים (וואס תורה איז "לא בשמים היא" (ב"מ נט, ב)), אין ג"ע, איז דא נאר דער ענין פון לימוד התורה, אבער ניט דער ענין פון קיום המצווה, כמבואר בכ"מ.

און דורך דערויף וואס ביי אים איז דא דער ענין פון "נתן מלחמו לדל" (משלי כב, ט), עכ"פ צו דעם וואס איז א "דל" באותה שעה (ווי די גמ׳ (ראה ירושלמי סוף פאה) זאגט

- אויפן -

אויפן פסוק "אשרי משכיל אל דל" (תהלים מא, ב)), גיט ער
אים "מלחמו", וואס לתם איז דער ענין פון תורה (נסמן
בלקו"ש ח"ד ע' 1038 הע' 26) - איז ער מצליח צו ווערן אין
דער דרגא פון "מאתיים".

ביז וואנעט אז ער וועט האבן נאכמער פון "מאתיים" -

וואס דערמיט איז פארשטאנדיק דער דיוק וואס מפרשים
(ר"ש על המשנה. פני משה ומראה הפנים לירושלמי שם) פרעגן
אויף דעם וואס ער זאגט אין ירושלמי אז "חמשין דעבדין טבין
ממאתיים דלא עבדין" (ווארום דא איז יטול און דא איז לא
יטול), אז לכאו', האט געדארפט שטיין אז ס'איז בעסער פון
קצ"ט (וואס דעמולט איז יטול), ווארום בשעת ער האט מאתיים
איז דאך סיי-ווי לא יטול?

נאר אין דערויף איז דא דער רמז, אז דורך דערויף וואס
ער איז נושא ונותן מיט די חמשים וואס ער האט (אפי' איידער
ער איז צוגעקומען צו די שלימות פון "מאה"), וועט ער האבן
נאכמער פון דעם וואס האט "מאתיים".

לב. די כוונה בכהנ"ל איז כפשוטו (און ניט קיין ענין פון
דרושים און רמזים) - אז דאס וואס מ'טומל'ט וועגן דעם ענין
פון הפצת התורה והיהדות בכל מקום שידו מגעת, קען דאך
קומען איינער און מסביר זיין, אז במה דברים אמורים - דוקא
בנוגע לכל ימות השנה, אבער ווען ס'קומען די עשרה ימים
וואס דעמולט איז דער אויבערשטער "בהמצאו" און "בהיותו
קרוב" - איז היתכן ער זאל לאזן דעם אויבערשטן שטיין, און
ער וועט זיך גיין פארנעמען מיט מצוות שבין אדם לחבירו?!

זאגט מען אים אז אזוי איז געווען התחלת העבודה פון
אברהם אבינו, וואס "אחד הי' אברהם" (יחזקאל לג, כד), ווי
עס ווערט דערציילט אין חומש (ר"פ וירא) אז בשעת ס'איז
געווען דער "וירא אליו ה'", דער אויבערשטער איז געקומען
צו אברהם אבינו, און מיטאמאל האט ער דערזעהן דריי ערביים,
וואס מ'האט ביי זיי געדארפט באווארענען דעם אבק ע"ז שעל
רגליהם (פירש"י שם יח, ד) -

האט אברהם אבינו געבעטן דעם אויבערשטן ער זאל קיין
פאריבל ניט האבן, און ער איז געגאנגען פראווען דעם ענין
פון הכנסת אורחים, און ער האט דאס געטאן בזריזות הכי
גדולה, כמבואר אין פשטות הכתובים, ועאכו"כ לויט די
ביאורים וואס זיינען דא אויף דערויף אין מדרשי חז"ל.

און ווי דער רמב"ם (הל' מתנות עניים רפ"י) שרייבט
בנוגע צו מצות צדקה, אז דאס איז א מצוה גדולה, און דאס
איז א סימן אויף א אידן אז ער איז פון "זרע אברהם",
כמבואר שם בארוכה.

- וואס -

וואס דערפון איז פארשטאנדיק אויף וויפל מ'דארף זיין די השתדלות אין דעם ענין פון צדקה, ובפרט בנוגע לזמנים אלו - וואס זעלבסטפארשטענדליך אז מ'דארף מקיים זיין דעם "מנהג כל בית ישראל" וואס דער רמב"ם ברענגט אראפ, אז אין עשי"ת דארף מען מרבה זיין בצדקה ובמעש"ט ובמצוות ובדברי ההגונים מערער ווי בכל השנה כולה - דאס דארף אבער ניט זיין אויף דעם חשבון פון לאזן א צווייטן אידן לנפשו.

ואדרבה, איינע פון די גרעסטע ענינים אין צדקה ומעש"ט און מצווה - איז דאס דער ענין וואס מ'איז מפיץ תורה און יהדות און די מעיינות בכל מקום שידו מגעת.

און בשעת ער איז זיך עוסק אין הפצת התורה והיהדות - איז ער מצליח אז ביי אים זאל זיין דער ענין (וואס דער אלטער רבי שרייבט אין תו"א (בתחלתו), אז דורך דעם ענין הצדקה ווערט דער ענין) פון "נעשים מוחו ולבו זכים אלף פעמים ככה", און ווי דער צ"צ (אוה"ת בראשית כרך ו' התרכו, ב ואילך) איז מבאר אז דאס איז ניט קיין לשון גוזמא, נאר דאס מיינט טאקע בפועל טויזנט מאל אזוי פיל.

אבי מאקע אז "לא יגעתי ומצאתי אל תאמין" (מגילה ו, ב), ער קען ניט יוצא זיין מיט קיום המצוות און דורך דעם ווערן א למדן - אבער מצות הצדקה טוט אויף אז בשעה ער וועט זיך מתייגע זיין אין תורה, וועט ער משיג זיין דאס וואס לולא מצות הצדקה וואלט ער געדארפט הארעווען אויף דערויף אלף שעות.

לג. אין דעם ענין פון הפצת התורה והיהדות, זיינען דא כמה פרטים וואס זיינען פארבונדן במיוחד מיט עשי"ת -

אז מ'זאל זעהן באזארגן אידן אז זיי זאלן וויסן וואס איז דער ענין פון עשי"ת, און מסביר זיין זיי אז דעמולט איז דער אויבערשטער "בהמצאו" און "בהיותו קרוב".

ובלשון פון רבותינו נשיאינו (דרך חיים פ"ב) אז אין די צען טעג איז דער "קירוב המאור אל הניצוץ", וואס דער אויבערשטער ווערט אנגערופן "מאור", דערפאר וואס ער לייכט צו יעדער אידן - און אין די עשרה ימים איז דאס אין אן אופן אז דער אויבערשטערווארט ניט ביז וואנעט דער ניצוץ וועט קומען צו אים, נאר דער אויבערשטער ווערט נהקרב צום ניצוץ, דארטן וואו דער ניצוץ געפינט זיך.

און ווי כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו איז נאך מוסיף דעם לשון "<u>ההגלות</u> המאור אל הניצוץ" (סה"מ קונטרסים ח"א ע' יא), ד.ה. אז ס'קען טאקע זיין אז ס'זאל זיין דער ענין פון <u>קירוב</u> המאור אל הניצוץ, אבער ניט אין אן אופן של גילוי, און דא איז מען מוסיף אז דאס איז אין אן אופן פון <u>ההגלות</u> המאור אל הניצוץ.

- דעם -

<u>הנהה הת' בלתי מוגה</u>

דעם ענין הבחירה נעמט מען טאקע ניט צו ביי אים, ער האט א כח עליון וואס מצד דערויף איז הרשות והיכולת נתונה בידו; מ'איז אים אבער מעורר ער זאל בוחר זיין דאס וואס ער דארף בוחר זיין.

און דעמולט דארף ניט זיין דער "ובקשתם משם", ער זאל גיין און זוכן - נאר דער "דרשו" איז אין אן אופן ווי מ'זוכט א זאך וואס געפינט זיך "בהמצאו" און "בהיותו קרוב".

און דאס איז וואס מ'דארף מסביר זיין א אידן - אז דער ענין וואס בכל השנה כולה דארף ער הארעווען אויף דערויף און זוכן און פרעגן עצות, וואו מ'געפינט דאס און וואו מ'דארף דאס זוכן - איז בעשי"ת געפינט זיך דאס על ידו, וקרוב אליו ממש - ביי דעם ניצוץ.

און דערנאך זאגט מען אים אז מצדו דארף ער מאכן די כלים כדי אז דאס זאל ביי אים פועל זיין פעולתו במשך פון די עשרה ימים אלו, און דערנאך זאל דאס אויך נמשך ווערן על כל ימות השנה - וואס דעמולט פועל'ט מען אויף אים בנקל ובזריזות אז ער זאל זיך אויך מצטרף זיין צו אלע אידן, און מוסיף זיין אין צדקה ומעש"ט ומצוות און אין תפלות ותחנונים.

וואס דעמולט האט מען די מעלה פון עשי"ת, צוזאמען מיט די מעלה פון דעם ענין הציבור, און די מעלה פון בתי כנסיות ובתי מדרשות (תפלות ותחנונים), ווי גערעדט פריער (ס"א) - און מ'איז מקבל די כתיבה וחתימה טובה, ובלשון הרמב"ם - "תשועה והצלה".

און מ'איז זוכה בקרוב ממש צו דעם ענין פון "ותחזינה עינינו בשובך לציון ברחמים", ובלשון הספרדים - "יראה כהן בציון", אז מ'וועט זעהן די עבודה פון דעם כה"ג אין ביהמ"ק אין דעם טאג פון "אחת בשנה"; ביוהכ"פ הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה, בביאת משיח צדקנו בקרוב ממש.

* * *

לד. מ'האט דאך גערעדט פריער בנוגע צו דעם ענין פון "נושא ונותן", אז ער דארף טאן אין דערויף אע"פ וואס ער האט מערניט ווי חמשים, וואס דאס איז מערניט ווי "חצי תאותו", האלב אפי' פון "מאה", ועאכו"כ אז דאס קומט ניט צו דעם וואס ("רוצה מאתיים" און) האט "מאתיים".

וואס בכללות דארף דאס זיין בנוגע צו דעם ענין וואס איז טוב ויפה ומובחר וואס איז דא ביי א אידן - וואס דאס איז דער ענין אז ער איז מפיץ תורה ועבודה וגמ"ח, אז ער איז דאס מפיץ אין אן אופן פון "נושא ונותן".

וכידוע די שיחה פון רבותינו נשיאינו (ראה סה"מ קונטרסים ח"א רנח, א ואילך), אז די התעסקות בזה דארף זיין

- אזוי -

אזוי ווי א בעל עסק, א סוחר. וואס דער סוחר זיצט ניט ביי זיך אין חדר מלכותו אדער בהיכלו, און ווארט ביז וואנעט איינער וועט אריינקומען און ביי אים פרעגן צי ער האט סחורה, און צי די סחורה איז א גוטע, און אפשר וויל ער דאס פארקויפן וכו' - ניט דאס איז די הנהגה פון "נושא ונותן";

דער אופן פון "נושא ונותן" [וואס "מלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיעא" (ברכות נח, א), און "מנהג ההגרים" ווערט א דין אין חו"מ] און "מנהג התגרים" איז, אז ער איז מחזר בעיירות, און פארקויפט-דארפן די זאכן וואס נשים - כנסת ישראל - דארפן האבן.

און ניט אז ער טוט דאס אין אן אופן פון "מהיכי תיתי", אז ער איז מציע זיין סחורה איין מאל, און טאמער וויל מען ניט די סחורה, גייט ער אוועק - ניט דאס איז דער אופן פון "משאו ומתנו באמונה"; "מנהג התגרים" איז, אז מ'איז זיך משתדל און מ'טוט אלע עצות אויף צו מסביר זיין יענעם דעם טיב הסחורה, ווי אזוי די סחורה איז גוט פאר אים וכו'.

ס'איז טאקע דא א דין אז מ'טאר ניט צופארבן די סחורה וכו', וכמבואר בארוכה אין חו"מ (סרכ"ח ס"ט) די דינים ווי אזוי מ'מעג משדל זיין דעם קונה, און ווי אזוי טאר מען ניט משדל זיין (איינרעדן) - אבער וויבאלד אז דא רעדט זיך וועגן "טוב סחרה מכל סחורה", דארף מען ניט האבן ער זאל דערציילן מערער ווי די זאך איז, ס'איז גענוג אז מ'וועט אים מסביר זיין ווי די זאך איז, וואס דעמולט וועט דאך יעדערער פארשטיין אז "טוב סחרה מכל סחורה".

ער דארף דאס נאר טאן אין אן אופן אז ס'זאל זיין ניכר אויף אים אז ער האלט און ער ווייסט ווי אזוי אין תורה זיינען דא די אלע מעלות וועגן וועלכע ער רעדט.

און וויבאלד אז תורה איז "חכמתכם ובינתכם (אפי') לעיני כל העמים" (ואתחנן ד, ו) - איז א זיכערע זאך אז אויב ער וועט זיך נאר וועלן אפגעבן דערמיט, און וועט דאס טאן אין אן אופן פון "משאו ומתנו באמונה", וועט ער זיכער מצליח זיין אז מ'וועט ביי אים צוכאפן די סחורה.

לה. און דאס ווערט אויפגעטאן אין אן אופן "כמדליק נר מנר" (במדב"ר פכ"א, טו. ספרי ופירש"י עה"פ בהעלותך יא, יז), ד.ה. אז דורך דעם וואס ער צינדט אן דעם "נר ה' נשמת אדם" (משלי כ, כז), די נשמה פון א צווייטן אידן - וועט ביי אים גארניט פעלן, ווארום דאס איז אין אן אופן "כמדליק נר מנר".

ואדרבה, ווי די גמ' (תמורה טז, א) זאגט עה"פ "מאיר עיני שניהם ה'" (משלי כט, יג), אז דורך דערויף וואס ער איז מקרב נאך א אידן לאבינו שבשמים, ווערט דער "כאיר עיני

- שניהם -

שניהם ה׳", אז ביי אים קומט אויך צו אין זיין "נר ה׳ נשמת אדם", אין דעם אור פון זיין נשמה.

וכמארז"ל (תענית ז, א) "הרבה למדתי מרבותי, ומחבירי יותר מרבותי, ומתלמידי יותר מכולם", ד.ה. אז דורך דערויף וואס ער לערנט מיט זיינע תלמידים, איז ניט נאר אז ביי אים פעלט ניט, נאר אדרבה, דורך דעם קומט ביי אים צו נאכמער וויפל ער האט געהאט דערפון וואס ער האט געלערנט מרבותיו וחביריו.

ועד"ז איז דאס אויך בנוגע לכל עניני התורה - וואס עניני ההורה זיינען דאך די מצוות, ביז צום חינוך אז ס׳זאל זיין דער עניין פון "בכל דרכיך דעהו", ווי דער רמב"ם (הל׳ דעות רפ"ה) זאגט אז "החכם ניכר במאכלו וכו׳", מיט די אלע צען זאכן וואס ער רעכנט אויס - פועל׳ט ער אויפן צווייטן אידן, אז ביי אים זאל אויך זיין ניכר אז ער געהערט צום "עם חכם ונבון", ביז אז דאס איז ניכר באכילתו וכו׳, ביז "בכל דרכיך דעהו".

לו. וואס דאס איז די ריכטיקע עבודה פון עשי"ת - ער זאל מסביר זיין א אידן אז דעמולט איז דער אויבערשטער "בהמצאו" און "בהיותו קרוב", און דאס וואס ער האט דאס ביז איצטער ניט געזעהן, איז דאס מערניט ווי כדי צו מעורר זיין ביי אים אז ער איז א בן חכם, און ער ווייסט אז מ׳דארף זוכן דעם פאטער.

און ווי דער מגיד (או"ת סא, ד. וראה המשך תרס"ו ע׳ רמח) זאגט אויף דערויף דעם משל פון א פאטער וואס באהאלט זיך פון דעם קינד כדי אז דער קינד זאל אים זוכן, ועד"ז בשעת דער אויבערשטער באהאלט זיך, איז דאס נאר כדי אז דער קינד זאל אים זוכן, און בשעת דער קינד גייט אוועק שפילן זיך און זוכט ניט דעם פאטער - דעמולט איז די הארץ-ווייטאג (כביכול) ביי "צור לבבי" (תהלים עג, כו) נאך מערער ווי ס׳איז געוועזן ביז דעמולט.

און דאס איז מען מסביר א אידן אז די כוונה איז ער זאל זוכן דעם פאטער, אז ביי אים זאל זיין דער "ובקשתם", וואס דעמולט איז א זיכערע זאך אז ביי אים וועט זיין "ומצאת" (ואתחנן ד, כט), אפי׳ בכל השנה כולה, ועאכו"כ אין די טעג וואס דעמולט איז דער קירוב המאור אל הניצוץ, און באכמער: התגלות המאור אל הניצוץ (כנ"ל סל"ג).

לז. און דורך דערויף וואס מ׳פועל׳ט אויף א צווייטן אידן להרבות בצדקה ובמעש"ט ובמצוות ובתפלות ובתחנונים, און מ׳טוט דאס באמונה, וואס דעמולט מאכט מען פון דעם צווייטן אידן ער זאל אויך זיין א משפיע בסביבתו, סופח ע"מ להטפיח -

- זאגט -

דאגט אויף דערויף די ברייתא (תוספתא עדיות ספ"ג. וראה חסדי דוד שם. ערוך השלם ע' אביי), אז בשעת ער האט תלמידים און תלמידי תלמידים, דעמולט איז "גדול מרבן שמו"; ער דארף ניט האבן קיין טיטול'ן אז מ'זאל אים רופן רב, אדער רבי, אדער אפי' רבן - נאר (וויבאלד ער האט אויפגעשטעלט תלמידים און תלמידי תלמידים, איז) "שמו" אליין איז גענוג אויף מסביר זיין אז ער האט אויפגעטאן און אפגעטאן שליחותו בעולם, וואס "אני נבראתי לשמש את קוני" - אויף מאכן א דירה לו ית' בתחתונים.

ביז וואנעט אז ער פועל'ט אז ס'זאל זיין "כל יושבי' עלי'" - אז אלע אידן פאראייניקן זיך אין א"י ברוחניות, וואס עניינה איז דאך "שרצהה לעשות רצון קונה" (ב"ר פ"ה, ח) - אז ס'ווערט דער יכוף כל ישראל ללכת בדרכה ולהזק בדקה,

ביז וואנעט אז דאס ברענגט אויף דעם ענין פון "קהל גדול ישובו הנה" (ירמי' לא, ח) בפשטות, ביז וואנעט אז עתידים עשרת השבטים להזור, ווי די גמ' זאגט אין דעם סיום פון מסכת סנהדרין (קי, ב במשנה).

וואס בשעת אז ס'ווערט דער ענין פון "כל יושבי' עלי'", דעמולט ווערט דער ענין פון קיום המצוות בשלימות, ווארום ס'זיינען דאך דא מצוות וועלכע זיינען פארבונדן מיטן גדר פון "כל יושבי' עלי'", וואס איינע פון זיי איז דאך מצוה יובל -

איז בשעת ס'ווערט "כל יושבי' עלי'", קען זיין קיום מצות יובל - אז ס'ווערט דער ענין פון "וקראתם דרור בארץ לכל יושבי'" (בהר כה, י), אז נאך זייענדיק אין די לעצטע טעג פון גלות, שטייט מען "ביד רמה", און אין אן אופן פון "קוממיות",

ביז וואנעט אז ס'ווערט דער "וקראתם דרור בארץ לכל יושבי'" כפשוטו - חירות פון כל עניני גלות הפנימי, און חירות פון כל עניני גלוה כפשוטו, דורך די גאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, יבא ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו, ובקרוב ממש.

* * *

לח. האמור לעיל בנוגע צו עשי"ת איז דאך בכל שנה ושנה בשוה; ס'איז אבער דא בכל שנה ושנה א שינוי בנוגע צו קביעות השנים, וואס דאס איז ניט בשוה בכל השנים.

און וויבאלד אז פון יעדער זאך דארף מען דאך אפלערנען א הוראה אין עבודת ה', כתורת הבעש"ט הידועה (כש"ט הוספות אות קכז), איז דאך עאכו"כ אז ס'דארף זיין א הוראה פון דעם ענין פון קביעות השנה, וואס דאס איז דאך אן ענין אין הורה

- ווי -

- גוי אזוי מ'זאל קובע זיין די ראשי חדשים וראשי שנים, וואס אן דערויף הייננט אפ קביעות המועדים פון ר"ה, יוהכ"פ, סוכות, פסח און שבועות וכו'.

ובדוגמא ווי מ'האט גערעדט פריער, אז קביעות השנה איז אין אן אופן אז ר"ה איז חל ביום השלישי שהוכפל בו כי טוב, וואס ענינו איז "טוב לשמים וטוב לבריות",

[און וויבאלד אז ר"ה איז חל אין יום השלישי, איז דאך דאס כולל את כל ימי השנה, ווארום די גמ' (ר"ה טז, ב) זאגט דאך אז "צדיקים גמורים נכתבים ונחתמים לאלתר" אין ספר חיים ברכה ושלום, מיט אלע ברכות וואס זיינען נכלל אין דערויף - איז דאך דערפון פארשטאנדיק אז דער טאג פון ר"ה איז כולל את כל ימי השנה.

און ווי מ'זעט אויך אין די תפלות פון ר"ה, וואס דאס זאגט דאך יעדערער, אפי' "כגון אנא בינוני" וכיו"ב - זאגט די גמ' (שם) אז "מצלינן האידנא אקצירי ואמריעי", וואס דערפון איז פארשטאנדיק אז ר"ה איז כולל את כל השנה כולה].

איז וויבאלד אז "מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל" - נעמט דער אויבערשטער אויף זיך אז ס'זאל זיין די ברכה פון דעם אויבערשטן לכל אחד ואחת מישראל, אז מ'זאל האבן די כתיבה וחתימה טובה, סיי בנוגע צו ענינים רוחניים, וואס בכללות איז דאס בין אדם למקום (טוב לשמים), און סיי בנוגע צו ענינים גשמיים, וואס בכללות איז דאס בין אדם למקום (טוב לבריות), ביז אין ענינים גשמיים כפשוטם ממש.

וואס אין דער קביעות גופא (אז ר"ה איז חל ביום השלישי (ווי דער סימן פון טור (או"ח סתכ"ח) "פת בג המלך")) קען זיין כמה אופנים - צי דאס איז א שנה פשוטה, אדער א שנה מעוברת, וואס שנה זו איז א שנה מעוברת.

און בנוגע צו שנת העיבור גופא (ראה גם מכתב וא"ו תשרי ש.ז. ובהנסמן שם), איז א נפק"מ צי דאס איז באמצע המחזור, וואס דעמולט ווערט קלענער דער אונטערשייד צווישן מנין הלבנה מיט מנין החמה, אדער ס'איז אין סיום המחזור (כקביעות ש.ז.), וואס דעמולט גלייכן זיי זיך אויס (רמב"ם הל' קידוה"ח פ"ו ה"י), און ס'בלייבט מערניט ווי אן אונטערשייד פון א שעה מיט תפ"ה חלקים - לויטן חשבון פון שמואל, און לויטן חשבון פון ר' אדא בר אהבה בלייבט ניט קיין אונטערשייד, ווי דער רמב"ם איז מבאר אין הל' קידוש החודש (רפ"י).

לט. וואס אין דערויף זעט מען, אז וואו א איד זאל זיך נאר געפינען, אפי' אויב ער געפינט זיך אין "קצה הארץ", און אפי' אויב ער געפינט זיך אין אן אופן פון "נדחך בקצה

- השמים" -

השמים" (כלשון הסדרה (נצבים ל, ד. וראה שיחת ש"פ וילך ש.ז. סנ"ג ואילך)), וואס דאס איז נאך ווייטער פון "קצה הארץ" -

איז בנוגע צו כל עניני התורה ומצוותי' - וואס דערפון ווערט דאס נמשך דערנאך אין "בכל דרכיך דעהו" - איז ער תלוי אין א"י כפשוטו.

והביאור בזה:

בנוגע צו דעם ענין פון קביעות החדשים והשנים (וואס אין דערויף איז דאך תלוי דער חשבון העיבור), איז דא אמאל אז ס'איז דא מערניס ווי א נפק"מ פון איין מינוט אדער איין חלק, וואס לויט דעם איז מען מקדים אדער דוחה דעם ר"ח (ובמילא אויך דעם יו"ט וכו'), כמבואר בארוכה אין הל' קידוה"ח להרמב"ם, און אין די ספרים וואס זיינען זיך עוסק אין חשבון העיבור וקביעות חדשים ושנים.

וואס כללות הענין פון קידוש החודש איז דאך פארבונדן מיט ראיית מולד הלבנה, "כזה ראה וקדש" (ר"ה כ, א), וואס דעמולט זאגן בי"ד "מקודש מקודש" (שם כד, א) - דעמולט איז ר"ח, און לויט דעם איז תלוי דער ט"ו בחודש, און די קביעות פון שבועות וואס איז חמשים יום לאחרי פסח, ועד"ז בנוגע לכל המועדים פון כל השנה כולה.

וואס דעם מולד הלבנה זעט מען אין א"י, און אין ארה"ב, ועד"ז בשאר המדינות - אבער אין דערויף קען זיין א חילוק פון זעקס אדער זיבן שעות;

איז בשעה מ'איז קובע דעם ר"ח אין ארה"ב ובכל המדינות כולם, רעכנט מען זיך ניט מיט ראיית הלבנה ווי מ'זעט דאס "בכל מושבותיכם" (אין דעם ארט וואו ס'געפינט זיך דער איד וואס דארף וויסן ווען איז ר"ח), נאר מ'רעכנט זיך מיט ראיית הלבנה ווי ס'זעט א איד וואס געפינט זיך אין א"י.

און אע"פ אז איצטער איז דאך ניטא דער גאנצער ענין פון "כזה ראה וקדש", ווארום ס'איז ניטא קיין בי"ד וואס קען מקבל זיין עדות, ובפרט אין חו"ל וכו' -

אעפ"כ, ווען מ'האט קובע געווען דעם חשבון פון די ראשי שנים וחדשים בזמן הלל (ניט הלל הזקן, נאר הלל דער אמורא וואס איז געווען כמה דורות לאחריו), עד יבא מורה צדק, וואס דעמולט וועט זיין דער "ואשיבה שופטיך כבראשונה" (ישעי' א, כו), און ווי ער זאגט אין רמב"ם (הל' סנהדרין פי"ב הי"ב) "בסבריא עתידין לחזור תחילה ומשם נעתקין למקדש", און מ'וועט דעמולט מקדש זיין דעם חודש ע"פ הראי' -

האט מען קובע געווען די חשבונות און זיך גערעכנט לויט די כללים ווי מ'זעט דעם מולד הלבנה אין א"י.

- מ. -

מ. וואס דאס דערמאנט א אידן אויף דעם פארבונד וואס ער האט מיט א"י - אז ווען ס'קומט דער טאג פון ר"ה, איז נאך איידער ער שטעלט זיך דאווענען,

- וואס דער ענין התפלה איז אויך פארבונדן מיט א"י, ווארום אלע תפלות זיינען עולה "דרך ארצם" (מ"א ח, מח. וראה ברכות ל, א), דורך א"י, און אין א"י גופא - דורך ירושלים עיה"ק, און דארטן גופא - דורך דעם ביהמ"ק, ווי ס'ברענגט זיך אויך אראפ אין דעם אלטן רבי'נס שו"ע אין הל' תפלה (או"ח רסצ"ד) אלס הלכה למעשה -

איז נאך איידער ער שטעלט זיך דאווענען, ווען ער גיט א פרעג וועלכער טאג איז דאס, און מ'זאגט אים אז דאס איז ר"ה, פרעגט ער: פארוואס עפעס היינט, ניט נעכטן און ניט מארגן? - זאגט מען אים אז דאס איז פארבונדן מיט ראיית מולד הלבנה ווי ס'זעט א איד וואס געפינט זיך אין אה"ק.

וואס דאס פארבינדט נאכמער די אידן וואס געפינען זיך אין חו"ל מיט די אידן וואס געפינען זיך אין א"י, ובשני הכיוונים:

א) אז יעדער איד וואס געפינט זיך אין חו"ל האט א חלק אין א"י, ובמילא האט ער א דעה און אים איז נוגע יעדער ענין וואס געפינט זיך אין א"י - אז דאס זאל זיין מתאים צו שמה אשר יקראו לה - "ארץ הקודש", וואס אזוי ווערט זי אנגערופן בשפת כל העמים, אפי' אויף די קאמוניסטישע שפראך (אויף רוסיש) וכיו"ב,

וואס דאס איז אויך כולל דאס וואס דער פסוק (עקב יא, יב) זאגט אז א"י איז "ארץ אשר גו' עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה", ד.ה. אז דאס איז אזא לאנד וואו מ'זעט מיט די אויגן ווי אלקות געפינט זיך דארטן,

און ס'איז אין אן אופן פון "מרשית השנה ועד אחרית שנה", אז ווי דאס שטייט בגלוי בר"ה [אפי' ביי די אידן (פאר קיין אידן געדאכט) וואס ביי זיי איז די "האלי-דיי" מערניט ווי דריי מאל א יאר, ור"ה בכללם (וואס בעשי"ת איז ניט שייך דער גאנצער ענין, ווארום מ'איז שוין נאך דער עבודה פון חודש אלול און ימי-הסליחות און ר"ה, און מ'געפינט זיך שוין אין עשי"ת, איז דאך "ועמך כולם צדיקים" (ישעי' ס, כא)] - אין דעם זעלבן אופן שטייט דאס במשך כל ימי השנה - "עד אחרית שנה",

און מ'איז מדייק "עד <u>אחרית</u> שנה", ד.ה. ניט נאר ביז דעם יום האחרון פון יאר, נאר ביז דעם לעצטן רגע פון דעם לעצטן טאג ("<u>אחרית</u> שנה"), און גלייך דערנאך הויבט זיך אן די שנה החדשה, ובלשון פון דעם אלטן רבי'ן (אגה"ק סי"ד)

- "שהרי -

"שהרי באחרית שנה זו מתחלת שנה שני׳" - איז דעמולט ווייטער "עיני ה׳ אלקיך בה גו׳".

ועד"ז (ב) ווען מ׳דארף האבן אן עזר אין א"י, איז מעצמו מובן אז יעדער איד וואו ער זאל זיך נאר געפינען, העלפט ער ארויס ע"פ התורה,

– וויבאלד אז תפלתו גייט דורך א"י, און דורך ירושלים עיה"ק און מקום המקדש, אפי׳ ווען ער איז חרוב (עד שיבא מורה צדק ויבנה ביהמ"ק במקומו), כפס"ד הרמב"ם (הל׳ ביהב"ח פ"ו הט"ו-ז) אז "קדושת המקדש וירושלים מפני השכינה ושכינה אינה בטילה" -

איז מובן אז יעדער איד העלפט ארויס א"י ע"פ התורה, און אין אן אופן פון סבר פנים יפות, ובשמחה וטוב לבב - אז דארטן זאל זיין בגלוי דער ענין פון "עיני ה׳ אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה".

מא. וואס דערצו דארף מען דאך אויך האבן אז ס׳זאל זיין מנוחת הנפש ומנוחת הגוף, ווי דער רמב"ם (הל׳ דעות רפ"ד) זאגט אז "היות הגוף בריא ושלם מדרכי ה׳ הוא", ווארום אויב ער איז רעב וצמא אדער ניט אויסגעשלאפן אדער צעטומל׳ט, קען ער ניט דינען דעם אויבערשטן לויט ווי דער אויבערשטער וויל אז מ׳זאל אים דינען -

ווערט דער ענין פון "ונתתי שלום בארץ ושכבתם ואין מחריד", דערפאר וואס "בשם אלקינו נדגול" (תהלים כ, ו) - וואס דאס גיט די הצלחה אין דעם איין "רכב" און איין "סוס" וואס מ׳האט, אז ס׳זאל זיין דער "תפול עליהם אימתה ופחד (ווארום ס׳איז) בגדול זרועך (פון דעם אויבערשטן, במילא ווערט דער) ידמו כאבן" (בשלח טו, טז) - ווארום אידן זיינען מכריז גלוי לעין כל אז "אנחנו בשם ה׳ אלקינו נזכיר" (תהלים שם ח), אדער "בשם אלקינו נדגול" (ווי די צוויי לשונות אין די פסוקים - ווי גערעדט אין די פריערדיקע התוועדות (ש"פ וילך סל"ד) בארוכה).

און די ענינים וואס מ׳דארף האבן כדי אז ס׳זאל זיין אן אחיזה בדרך הטבע - האט מען אויך די ענינים, אבער דאס ווערט אלץ אפגעטאן און אויפגעטאן אין אן אופן פון "ואולך אתכם קוממיות".

מב. וכמדובר לעיל וועגן דעם ענין פון מולד הלבנה - ווערט דער ענין פון מולד הלבנה מחדש, וואס דאס גייט אויף אידן "שהם עתידים להתחדש כמותה", ווי מ׳זאגט דאך בכל חודש, עאכו"כ אין א חודש וואס איז בתחלת השנה, ועאכו"כ בשנת העיבור, ובפרט אין דעם סוף המחזור, וואס דעמולט גלייכן

- זיך -

הנחת הת׳ בלתי מוגה

זיך אויס דער "מוניך ללבנה" מיטן מניין החמה פון "שמש ומגן ה׳ אלקים" (תהלים פד, יב).

וואס דעמולט ווערט אַ שלימות אין מנין הזמנים - דורך דערויף וואס די הנהגה ע"פ תורה איז אין אן אופן של שלימות - שלימות התורה, ביז וואנעט אז ס׳ווערט דער ענין פון "כל יושבי׳ עלי׳" - דער ענין פון שלימות עם ישראל, און ארץ ישראל לגבולותי׳ - שלימות הארץ,

ביז וואנעט אז ס׳וועט זיין דער "כי ירחיב ה׳ אלקיך את גבולך", ווי ער טייטשט אפ אין ספרי (עה"פ ראה יב, כ. פירש"י שופטים יט, ח) אז דעמולט וועט מען באקומען אויך קיני קניזי וקדמוני.

וכמבואר במ"א אז די שבעה ימים שבין ר"ה ליוהכ"פ זיינען כנגד די שבעה אומות, און דער ענין פון <u>עשרת</u> ימי תשובה, וואס דאס איז כולל אויך די צוויי טעג פון ר"ה און דעם טאג פון יוהכ"פ, זיינען כנגד אלע עשרה אומות (די שבעה אומות, צוזאמען מיט קיני קניזי וקדמוני) -

נעמט מען איין אלע עשרה אומות, בגאולה האמיתית והשלימה, וואס דעמולט וועט מקויים ווערן - אין אן אופן פון "בעתה אחישנה" און "זכו - אחישנה" (סנהדרין צח, א) - דער "כי ירחיב ה׳ אלקיך את גבולך",

אז ס׳וועט צוקומען די ארץ פון קיני קניזי וקדמוני כפשוטו, ועאכו"כ ווי די ענינים זיינען ברוחניות, כמבואר אין דעם המשך מאמרים אל תצר את מואב פון דעם מיטעלן רבי׳ן (וואס האט זיך אפגעדרוקט אין דעם לעצטן יאר).

מג. מ׳האט דאך גערעדט פריער וועגן דעם ענין פון שנת העיבור - איז דערפון דא א הוראה בפשטות:

דער ענין פון עיבור השנה איז, אז אזוי ווי אין דעם מנין הלבנה פעלט א מספר ימים לגבי דעם מנין החמה - איז אויף צו פארקלענערן דעם אונטערשייד, ביז וואנעט אז מ׳זאל זיי אויסגלייכן, איז מען מוסיף דעם חודש העיבור, וואס דורך דעם איז א איד מצליח צו פארקלענערן דעם חסרון, ביז וואנעט אז ער איז משלים דעם חשבון בשלימותו.

איז מבואר אין ספרי מוסר דער מוסר השכל דערפון:

אויב בשנים שעברו האט ביי אים געפעלט בעבודתו וואס ער דארף דינען דעם אויבערשטן - דעם "שמש ומגן ה׳ אלקים", אז ס׳זיינען געווען מספר ימים וואס האבן געדארפט זיין באנצע און אנגעפילטע מיט תומ"צ, און מסיבה שונה ומשונה איז דאס ניט געווען -

- איז -

איז ווען ס'קומט שנת העיבור, באוויייזט מען אים אויפן לות אז איצטער האט מען אים געגעבן א הזדמנות מיוחדה אויף צו ממלא זיין דעם מספר הימים בפשטות - וואס דאס דארף אים מעורר זיין ער זאל משלים זיין דאס וואס ער האט פארפעלט בשנים שעברו.

ביז וואנעט אז ער וועט משלים זיין איגגאנצן דעם חשבון הימים, ובדוגמא ווי ער טייטשט אפ אין זהר (ח"א קכט, א) אויפן פסוק "ואברהם זקן בא בימים" (חיי שרה כד, א), אז אברהם האט געבראכט אלע זיינע "ימים" אין אן אופן אז זיי זיינען געווען ראויים לשמש, וואס דער ענין פון "יום" איז דאך ווי ס'שטייט (בראשית א, ה) "ויקרא אלקים לאור יום" - דער ענין פון ליכטיקייט, אז זיי זיינען געווען ליכטיק מיט "נר מצוה ותורה אור",

ועד"ז זאגט ער אויך אין זהר פ' ויחי (רכא, ב ואילך) בנוגע צו יעקב, ובנוגע צו "יודע ה' ימי תמימים נתלתם לעולם תהי'" (תהלים לז, יח. ב"ר פנ"ח, א), כמבואר אין דער שיחה דער ווארט פון דעם בעש"ט, ווי ס'איז שוין געדרוקט בארוכה (לקו"ש ח"ד ע' 1193. ח"ה ע' 103), מיטן גאנצן ביאור בזה.

וואס דאס איז דער ענין פון שנת העיבור, אז דעמולט האט מען א התעוררות מיוחדת - צוזאמען מיט א נתינת כח - אויף צו משלים זיין אלץ וואס מ'האט פארפעלט אין די שנים שלפנ"ז, און טאן דאס בשמחה ובטוב לבב.

מד. נוסף על האמור לעיל, וואס דער רמב"ם זאגט אז אין די טעג פון עשי"ת דארף מען מרבה זיין אין צדקה, און דאס דארף זיין מן הטוב והיפה והמובחר - וואס דאס איז דער ענין פון הפצת היהדות, תורה ומצוותי', און טאן אין דערויף מערער ווי מ'האט געטאן במשך כל ימות השנה -

איז כאן המקום מעורר זיין און אויסרעכנען בדיוק די ענינים כלליים, אדער ווי מ'האט דאס א נאמען געגעבן - די מבצעים כלליים: אנהויבנדיק פון מבצע אהבת ישראל, חינוך, תורה, תפילין, מזוזה, צדקה, בית מלא ספרים - יבנה וחכמי', נרות שבת קודש, כשרות האכו"ש, און טהרת המשפחה,

וואס דאס איז דאך דער יסוד אויף וועלכן ס'האלט זיך דער ענין פון טהרה וקדושה בכל העולם כולו - אנהויבנדיק פון משפחות בני ישראל, וואס אויף זיי זאגט דער אויבערשטער "רק אתכם ידעתי מכל משפחות האדמה" (עמוס ג, ב).

און טאן אין דערויף אין אן אופן פון "להרבות", ביז וואנעט אז "תורת אמת" וועט מעיד זיין אויף דערויף אז דאס איז אין אן אופן פון ריבוי שלמעלה ממדידה והגבלה.

- מה. -

מה. די דריי מבצעים פון נרות שבת קודש, כשרות האכו"ש, און טהרת המשפחה - האבן א שייכות מיוחדת מיט היינטיקן צוזאמענקומען זיך, ווארום דאס איז דאך דער יארצייט נאך די מאמע, וואס איר נאמען איז געווען "חנה" -

וכמבואר בספרים (מגלה עמוקות עה"ת פ׳ שלח ד"ה ג׳ מצוות בשם הגהות מיימוני) אז "חנה" איז ר"ת פון די דריי ענינים וואס זיינען פארבונדן מיט נשי ובנות ישראל, און מ׳האט זיי געגעבן די נאמנות אויף דערויף:

דער ענין פון חלה - "ראשית עריסותיכם חלה תרימו גו׳" (שלח טו, כ), וואס דאס איז דאך שייך דוקא ווען ס׳איז א כשר׳ער עסן - דער ענין פון כשרות האכו"ש, וואס דעמולט איז דא דער ענין פון "ראשית עריסותיכם חלה תרימו";

דער ענין פון נדה, וואס דאס איז דער ענין פון טהרת המשפחה;

און דער ענין פון הדלקת הנר - נרות שבת קודש.

וכאמור, אז דער ר"ת ברענגט זיך אראפ בכמה ספרים בנוגע צו חנה הנביאה - וואס דערנאך האט מען א נאמען געגעבן אידישע טעכטער על שמה, עד סוף כל הדורות.

מו. כמדובר כמ"פ אז דער ענין פון א יארצייט איז - בלשון הכתוב (קהלת ז, ב) "והחי יתן אל לבו", ובמיוחד אין די ענינים וואס זיינען פארבונדן מיט דעם נאך וועמען מ׳פראוועט דעם יארצייט.

וכמדובר אמאל בארוכה אז דער רמב"ם (הל׳ אבל ספי"ג) פארבינדט דעם ענין פון א יארצייט מיט דעם ענין התשובה, וואס ווי עס ווייזט אויס איז דער מקור פון רמב"ם פון דעם פסוק "והחי יתן אל לבו", וואס אויף דערויף זאגט דאך דער תרגום, אז אויב "אית בידי׳ מדעם ביש ישבקיני׳ ויתוב בתיובתא קדם מרי עלמא", וואס דערפון זעט מען אז דאס איז פארבונדן מיט דעם ענין התשובה.

וואס אין דערויף איז דא א דבר פלא: לכאו׳, וואלט געווען גענוג אז דער תרגום זאל זאגן "ישבקיני׳ ויתוב בתיובתא" (אז ער טוט תשובה) - פארוואס איז ער אבער מוסיף די ווערטער "קדם מרי עלמא"?

וואס אין דעם ענין התשובה זיינען דאך פאראן כו"כ דרגות: ס׳איז דא דער ענין פון תשובה מפני יראת העונש, ובלשון הגמ׳ (יומא פו, א) תשובה מיראה, דערנאך איז דא דער ענין פון תשובה מאהבה, ביז צו די תשובה וואס איז פארבונדן מיט יראת בושת -

- און -

און בשעת אז מ'זאגט "יתוב בתיובתא קדם מרי עלמא", ד.ה. אז ער שטייט אין א מעמד ומצב פון "קדם מרי עלמא" - איז פארשטאנדיק אז דאס איז די תשובה וואס איז פארבונדן מיט יראה בושת (וואס איז העכער אפי' פון תשובה מאהבה),

ווארום בשעת ער שטייט פארן מלך - איז די תשובה ניט דערפאר וואס ער האט מורא פאר די ענינים פון עונשים וועלכע זיינען גאר ניטא אין היכל המלך (ווארום דאס דארף זיין אין "שעריך" (שופטים יז, ה)), און אפי' ווען ס'רעדט זיך וועגן א קלענערן עונש - טוט מען דאס אויך ניט אין היכל המלך - איז וויבאלד מ'זאגט "יתוב בתיובתא קדם מרי עלמא", איז פארשטאנדיק אז דא רעדט מען וועגן די תשובה וואס איז פארבונדן מיט יראה בושת.

וואס דאס איז די תשובה וואס איז פארבונדן מיט עשי"ת - וכמובן דערפון וואס ס'ברענגט זיך אראפ אין טור (או"ח סתקפ"א) פון מדרש, אז "איזו אומה כאומה זו שיודעת אופי' של אלקי'", אז טוין בערב ר"ה איז לובשים לבנים ומתעטפים לבנים, ווארום מ'איז בטוח אז זוכין בדין -

איז דאך פארשטאנדיק אז דער ענין התשובה וואס קומט לאח"ז, די תשובה פון עשי"ת - איז דאס דער ענין פון תשובה מאהבה, ביז צו די תשובה וואס איז "קדם מרי עלמא", וואס דאס איז די תשובה וואס איז פארבונדן מיט יראה בושת, וואס דאס איז נאך העכער פון די תשובה מאהבה.

וכמובן פון לקו"ת (בלק עה, א ואילך) אז ס'זיינען דא פיר דרגות אין תשובה: תשובה תתאה, און תשובה עילאה, און יעדערער פון זיי האט דעם "בעל תשובה" - וואס דער בעה"ב פון תשו"ע איז דער מעמד ומצב וואס א איד שטייט העכער פון דעם ענין פון תשובה מאהבה, וואס דאס קומט דורך דערויף וואס ער שטייט אין א ביטול גמור - דער ענין פון יראה בושת.

ווארום דער ענין פון אהבה איז דאך אן ענין של תנועה און רגש (ניט דער ענין פון ביטול); בשעת ער שטייט אבער "קדם מרי עלמא" (יראה בושת), איז דעמולט ניט שייך ער זאל באווייזן אפי' א תנועה של אהבה, ווארום ער שטייט בביטול גמור ווי ס'דארף זיין דער ביטול (און ווי ס'איז בפועל) "קדם מרי עלמא".

וואס דאס איז כללות התשובה פון עשי"ת, ובלשון הרמב"ם - אז דער ענין התשובה איז זמנה בכל השנה כולה, אבער בעשי"ת איז די תשובה יפה ביותר ומתקבלת מיד.

וואס דער חילוק צווישן די תשובה פון כל השנה כולה (תשובה מיראה) מיט די תשובה פון עשי"ת (תשובה מאהבה, און נאך העכער - יראה בושת) איז, ווי געדערט אמאל (לקו"ש ח"ו

ע׳ 54. ועוד) בארוכה, אז ביי תשובה מיראה איז "זדונות נעשו לו כשגגות", וואס דאס איז אין אן אופן פון רפואה, ווי ס׳שטייט "ארפא משובתם" (הושע יד, ה. יומא פו, א ובפירש"י), וואס ביי רפואה איז נאך "מקצת שמו עליו",

[וואס דעדפאר איז דאך דער דין אז המקדש את האשה ע"מ שאין עלי׳ מומין, און לאחרי זמן האט א רופא מרפא געווען די מומין, איז אינה מקודשת, וויבאלד אז דער אופן פון רפואה איז, אז ס׳איז נאך מקצת שמו עליו (כתובות עד, ב. שו"ע אהע"ז סל"ט ס"ו)];

משא"כ אבער בנוגע צו תשובה מאהבה, וואס דאס איז אין אן אופן אז ס׳בלייבט ניט קיין רושם דערפון וואס איז געווען פריער, ווי די גמ׳ זאגט אין יומא (יומא שם), וואס דאס איז ע"ד ווי א חכם וואס איז עוקר את הנדר מעיקרו (כתובות שם), ד.ה. אז דער אופן התשובה איז, אז עד ווערט א מציאות חדשה.

ובפרט ווען ס׳רעדט זיך וועגן די פערטע דרגא פון תשובה, דער ענין פון יראה בושת, וואס דעמולט ווערט ער אנגערופן "בעל תשובה" - דער "בעל" פון דעם ענין התשובה.

מז. אזוי ווי "המעשה הוא העיקר" - דארף זיך דער ענין האמור לעיל אויסדריקן אין מעשה בפועל -

וואס דאס איז - אז בשעת מ׳רעדט מיט א צווייטן אידן בנוגע צו די דריי מבצעים וועלכע זיינען פארבונדן במיוחד מיט נשי ובנות ישראל, ועד"ז בנוגע לשאר המבצעים, און כללות הענין פון תורה ויהדות,

איז בשעת מ׳רעדט מיט אים מיט א רגש פון אהבה - מיוסד אויף דעם ענין פון אהבת ישראל, און בשעת מעשה שטייט ער אין א תנועה פון יראה בושת, ווארום ער ווייסט אז "והנה ה׳ נצב עליו ומלא כל הארץ כבודו ומביט עליו ובוחן כליות ולב אם עובדו כראוי" (ווי דער אלטער רבי זאגט אין תניא (רפמ"א)), אז בשעת ער רעדט מיט א צווייטן אידן וועגן עניני יהדות, שטייט דער אויבערשטער לעבן אים, און איז "בוחן כליות ולב אם עובדו כראוי", צי ער טוט דאס ווי עס דארף צו זיין,

און דער אלטער רבי איז מדייק און שרייבט דעם לשון "והנה ה׳ נצב עליו", ניט נאר אז דער אויבערשטער געפינט זיך לעבן אים (בדוגמא ווי דער לשון וואס ברענגט זיך אראפ אין שו"ע (או"ח בתחלתו) פון מו"נ (ח"ג פנ"ב), אז ער געפינט זיך צוזאמען מיטן מלך), נאר "נצב עליו" דוקא,

וואס ער טייטשט אפ אין מדרש (ב"ר פמ"ז, ו. פפ"ב, ו) אז דער לשון "נצב עליו" איז פארבונדן דערמיט וואס "האבות

- הן -

הנחת הת׳ בלתי מוגה

הן הן המרכבה", ד.ה. אז דאס וואס דער אויבערשטער איז "נצב מלך", היינגט דאס אפ (כביכול) אך דעם "תמליכוני עליכם", אז דאס איז תלוי אין דער הנהגה וואס "עובדו כראוי" אין מילוי שליחותו, וואס דאס איז דער ענין פון קיום התורה ומצוותי'.

איז בשעת ער דערמאנט זיך אז "ה' נצב עליו", און אז דער "תמליכוני עליכם" ווערט אויפגעטאן דורך דערויף וואס ער וועט רעדן מיט א צווייטן אידן בשלימות (מיט די "כליות ולב") - איז דעמולט א זיכערע זאך אז דברים היוצאים מן הלב (ובפרט נאך אין אזא אופן) איז נכנסים אל הלב ופועלים פעולתם,

אז דער "לב" פון דעם צווייטן אידן ווערט אויפגעוועקט, ביז וואנעט אז דער צווייטער ווערט אויך א משפיע, אין אן אופן פון טופח ע"מ להטפיח, אז ער ווערט א נר להאיר אויף צו אנצינדן און ליכטיק מאכן דעם "נר ה' נשמת אדם" פון א צווייטן אידן.

און ער האט פירות ופירי פירות, תלמידים און תלמידי תלמידים, עד סוף כל העולם, און ווי חסידות טייטשט דאס אפ, אז מ'מאכט א "סוף" צום העלם והסתר פון עולם, ביז אז ס'ווערט דער "ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דיבר" (ישעי' מ, ה), אז יעדער "בשר", סיי פון אידן און אפי' פון ניט אידן, וועט זעהן אז "פי ה' דיבר".

מח. בשייכות מיטן יארצייט - איז דא נאך א הוראה:

ווי דערציילט כמ"פ (און איצטער וועט מען דאס דערמאנען עכ"פ בקיצור), אז בשעת מ'האט זיך געפונען אין גלות (וואס דער חינוך (מצוה ת"י) זאגט אז די יסורים פון גלות זיינען נאך שווערער פון מיתה), אז דער טאטע האט געוואלט שרייבן חידושי תורה, און דארטן איז ניט געווען ניט קיין טינט און ניט קיין פענע וכיו"ב -

האט זי (די מאמע) זיך מתעסק געווען און געקליבן גראז, און האט זיך געלערנט ווי אזוי צו מאכן דערפון טינט, דורך צוזאמענמישן מיט וואסער, אז ס'זאל ווערן א מין סארט טינט, שווארצע און בלויע און גרינע און רויטע מיט אלערליי סארטן טינט - און דורך דערויף האט ער געהאט די אפשריות צו שרייבן די חידושי תורה, עכ"פ בקיצור הכי נמרץ און מערניט דאס וואס איז מוכרח ביותר.

ווי מ'זעט דאס פון די ספרים וואס מ'האט שוין אפגעדרוקט, און ס'געפינט זיך בידי כמה וכמה - אבער ניט יעדערער ווייסט דעם אופן ווי ס'איז געשריבן געווארן, אז ס'איז געווען "מן המיצר", ביז אין א מיצר וואס מ'איז

- געווען -

געוועז אין א פנה נדחת, ביז וואנעט אז מ'האט אפי' ניט געהאט קיין טינט, און מ'האט געדארפט מאכן טינט פון גראז, ווארום ס'איז ניט געוועז קיין אנדער עצה,

האט זי זיך מתעסק געווען אין דעריף - ניט קוקנדיק אויף דעם וואס ס'האט געפעלט אפי' אין לחם צר ומים לחץ - כדי לעשות רצון בעלה, אז ער זאל האבן די מעגליכקייט צו שרייבן ענינים וביאורים וואס זיינען פארבונדן מיט סתרי תורה און רזי תורה - האט מען אפגעלייגט אלע ענינים הצדה, כדי צו אויספירן דעם ענין.

און ווי מ'זעט אז דערנאך איז געווען "משם אורה יוצאה" - אז סוכ"ס איז דאס ארויסגעקומען פון דארטן אין אן אופן פון "פדיון שבויים", און מ'האט געהאט די מעגליכקייט און דעם זכות הכי גדול צו אפדרוקן און מפיץ זיין די ענינים, ביז וואנעט אז דאס איז מאיר עיני כמה וכמה וואס זיינען זיך מתעסק אין דעם לימוד פון רזי תורה ביז צו רזין דרזין, ביז אויך אין לימוד הנגלה, כמובן ופשוט ומוסבר לכל אחד וואס ווייסט וועגן דעם.

וואס דערפון איז די הוראה - אז אויב מ'האט געטאן אין די ענינים זייענדיק אין אזא מעמד ומצב, איז דאך עאכו"כ אז בשעת דער אויבערשטער האט געבענטשט און מצליח געווען אז מ'געפינט זיך אין אן ארט וואס בגשמיות איז דאס אן ענין של מרחב און א מלכות של חסד,

ביז וואנעט אז ניט נאר וואס מ'מאכט ניט קיין שוועריקייטן אויף ענינים פון אידישקייט, נאר אדרבה, מ'איז נאך מסייע אין דעריף בכו"כ אופנים, און ניט נאר אז מ'איז מסייע אויף דעם לימוד המוכרח, נאר אפי' די ישיבות אמיתיות וואו מ'לערנט תורה ביראת שמים, סיי נגלה דתורה און סיי פנימיות התורה - באקומען זיי אויך א סיוע פון "מלכותא דארעא", און מ'נוצט דאס אויס באופן המתאים -

איז דאך עאכו"כ אז יעדערער און יעדערע האט אויף זיך די שליחות מיוחדת צו מפיץ זיין תורה און יהדות בכל מקום שידו מגעת, סיי בנוגע צו קיום מצוות מעשיות, וואס "המעשה הוא העיקר", און אויך בנוגע צו לימוד התורה און עבודת התפלה, וואס דאס זיינען ענינים וואס זיינען שייך צו דיבור, ביז אפי' בנוגע צו הפצת רזי תורה, נשמתא דאורייתא, ביז צו רזין דרזין, נשמתא דנשמתא דאורייתא - און טאן דאס בשמחה ובטוב לבב, ומתוך הרחבה.

מט. און מ'האט אויף דעריף די הבטחה אז בשעת מ'וועט טאן אין די ענינים, איז א זיכערע זאך אז הקב"ה עוזרו, און זכות הרבים מסייעתו.

- ובפרט -

ובפרט לויט ווי געדעדט כמ"פ, אז אין די דורות שלפנינו, ביז אפי' מיט איין דוד לפנינו, האט מען געקענט טראכטן אז די הבטחה פון "לא ידח ממנו נדח" (ש"ב יד, יד), וועט זיין "בגלגול זה או בגלגול אחר" (בלשון פון דעם אלטן רבי'ן אין תניא (ספל"ט), און אין הל' ת"ת (פ"ד ה"ג));

בשעת מ'האלט אבער אין די לעצטע טעג פון גלות (אין עקבתא דמשיחא גופא - לויט אלע סימנים), קען מען דאס ניט אפלייגן אויף א "גלגול אחר", ווארום "הנה זה עומד אחר כתלנו" (שה"ש ב, ט. וראה לקו"ש בלק השל"ז ס"ט), איז ניטא קיין צייט, און דאס מוז אפגעטאן ווערן "בגלגול זה".

נאר היכולת והדשות נתונה לכל אדם - און מ'וויל אז ס'זאל זיין דער "ובחרת בחיים", ער זאל אויסקלייבן מרצונו הטוב, און טאן סיי בנוגע לעצמו און סיי בנוגע לכל סביבתו, ביז וואנעט ער זאל זיך משתדל זיין דערגרייכן "מקצה הארץ ועד קצה הארץ",

וכידוע דער פתגם פון דעם בעש"ט (קונטרס אהבת ישראל אות ט'), אז דער ענין פון אהבת ישראל דארף זיין אויך צו א אידן וואס ער האט אים קיינמאל ניט געזעהן און ניט געטראפן - ער האט זיך אבער דערוואוסט אז ערגעץ וואו איז דא א איד, דארף ער האבן צו אים אהבת ישראל.

און דאס דארף זיין אין אן אופן פון "ואהבת לרעך כמוך" (כלשון הפסוק (קדושים יט, יח)), וכמבואר אין ירושלמי (נדרים פ"ט ה"ד) אז דאס איז ווי צוויי הענט פון דעם זעלבן גוף, און מ'זאגט אויף דערויף "זהו כל התורה כולה" (שבת לא, א), כמבואר בארוכה דער פי' בזה אין תניא פרק לב.

ג. וכן תהי' לנו - אז יעדערער וועט טאן וויפל ער קען, און נאכמער דערפון וואס ער קען, און מ'האט די הבטחה אז הקב"ה עוזרו, און אז זכות הרבים מסייעתו, צוזאמען מיט דער הבטחה פון "יגעת ומצאת".

וכמדובר כמ"פ דער דיוק אין "יגעת ומצאת" - אז ער באקומט ניט נאר לפ"ע היגיעה שלו, נאר אין אן אופן פון מציאה, "ומצאת", וואס א מציאה איז דאך שלא לפ"ע היגיעה והטרחא וואס מ'לייגט אריין אין אויפהויבן די מציאה.

און מ'וועט מוסיף זיין אין צדקה און אין מעשים טובים און אין מצוות און אין תפלות ותחנונים אין די עשרה ימים שבין ר"ה ליוהכ"פ.

און ס'וועט מקויים ווערן די "דברי השירה הזאת" (וילך לא, ל) - וואס דאס גייט דאך אויף די שירה פון פ' האזינו, וואס דאס איז פרשת שבוע זה,

- ביז -

ביז צום סיום השירה - "מחצתי ואני ארפא" (האזינו לב, לט), ווי מ'טייטשט דאס אפ אז "מחצתי" גייט אויף דעם וואס דער אויבערשטער האט געשיקט אידן אין גלות,

[וואס דער עניין וואס אידן געפינען זיך אין גלות, איז דאס ניט דערפאר וואס די גויים האבן א שליטה אויף אידן ח"ו, נאר ס'איז מערניט דערפאר וואס "מחצתי" - דער אויבערשטער האט זיי געשיקט אין גלות] -

איז דער אויבערשטער מבטיח אז "ואני ארפא", ער וועט דאס מרפא זיין, ביז אין אן אופן אז ער וועט דאס עוקר זיין מעיקרו.

ביז ווי מ'זאגט אין נבואת הגאולה "אודך ה' כי אנפת בי" (ישעי' יב, א) - אז אידן וועלן שטיין אין א מעמד ומצב אז מ'וועט אפגעבן די הודאה מיטן הלל (ניט נאר אויף דעם עניין הגאולה, נאר) אויך אויף דעם "כי אנפת בי", ווארום ס'וועט זיין דער "ישוב אפך ותנחמני" (שם) - דער "והחי יתן אל לבו", אין אן אופן פון "נחמה בכפלים" (איכ"ר ספ"א).

וואס דער עניין פון "נחמה בכפלים" איז דאך די התחלה פון די "שבעה דנחמתא", וואס זיי ענדיקן זיך לפני ר"ה - אין פ' נצבים שקורין לעולם לפני ר"ה (לקו"ת ר"פ נצבים),

און דערנאך קומט די הפטרה שלאח"ז, און די קריאות שלאח"ז, ביז צו די קריאה פון שמח"ת - "וזאת הברכה אשר ברך משה וגו'" און "עד הים האחרון" (ברכה לד, ב), ווי ער טייטשט אפ אין מדרש (ספרי ופירש"י עה"פ) "עד היום האחרון",

אז ס'איז א פעולה נמשכת פון ברכת משה, און ס'קומט אראפ למטה מעשרה טפחים, בכל הפרטים און לויט אלע מדרשים, ביז ווי דער עניין איז כפשוטו -

אז ס'ווערט דער "וישכון ישראל בטח בדד עין יעקב" (ברכה לג, כח) בקרוב ממש, וואס דאס ווערט דורך דערויף וואס בזמן הגלות זיינען אידן "עם לבדד ישכון ובגוים לא יתחשב" (בלק כג, ט), אז מ'איז אפגעטיילט בנוגע לכל העניינים,

במילא קומט גלייך דער "וישכון ישראל בטח בדד עין יעקב", בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

* * *

נא. ס'איז דאך ידוע די תורה פון דעם אלטן רבי'ן (סה"ש תש"ב ע' 29) אז מ'דארף לעבן מיט דער צייט - מיט פרשת השבוע וואס מ'לייענט און מ'לערנט די שיעורים בתורה - וואס פון שבת צו מנחה, און רעוא דרעוין, האט מען אנגעהויבן לייענען פ' האזינו, און דערנאך הויבט זיך אן דער יום ראשון פון פ' האזינו (וואס דאס איז היינטיקער טאג) און יום שני

- וכו' -

וכו׳, ביז צו שבת פרשת האזינו.

וכמדובר כמ"פ אז שם הפרשה איז מורה וכולל דעם גאנצן תוכן פון דער פרשה - וואס דער שם הפרשה איז "האזינו" (ווי דער שם הפרשה ווערט געבראכט אין ראשונים ואחרונים, ביז אין "מנהג ישראל תורה הוא" - אין די לוחות פון כל בנ"י בכל קצווי תבל).

וואס דער לשון פון "האזנה" ווייזט אויף קירוב - ווי ס׳שטייט אין ספרי (עה"פ) אז משה רבינו האט געזאגט "האזינו השמים . . ותשמע הארץ", דערפאר וואס ער איז געווען "קרוב לשמים" און "רחוק מן הארץ" משא"כ ישעי׳ האט געזאגט "שמעו שמים והאזיני ארץ" (ישעי׳ א, ב), דערפאר וואס ער איז געווען "רחוק מן השמים" און "קרוב לארץ".

און דער נאמען פון דער סדרה איז "האזינו" - וואס דאס באווייזט אז מ׳הערט דאס ווי מ׳הערט א זאך וואס געפינט זיך בקירוב, וואס דאס איז דער נאמען פון כל עניני הסדרה; אבער ווען מ׳קוקט מעדער בפרטיות, זעט מען אז ס׳ווערט אויך דערמאנט דער ענין פון "שמיעה" וואס דאס איז מרחוק - אבער דאס איז נאר בנוגע צו עניני ארץ.

און וויבאלד אז מ׳דארף לעבן מיט דער צייט - איז דאך פארשטאנדיק אז דאס האט א שייכות צו יעדער אידן, אז ביי יעדער אידן איז שייך דער ענין פון "האזינו השמים . . ותשמע הארץ", אז עניני "שמים" שטייען ביי אים אין אן אופן פון "האזינו" - בקירוב, און עניני "ארץ" שטייען ביי אים אין אן אופן פון "תשמע" - מרחוק.

וואס אע"פ אז "מי הוא זה ואיזהו אשר ערב לבו" גלייכן זיך צו משה רבינו (בלשון פון דעם אלטן רבי׳ן אין תניא (פמ"ד)) - אעפ"כ, וויבאלד אז דאס איז געגעבן געווארן צו יעדער אידן עד סוף כל הדורות, איז פארשטאנדיק, אז א "שמץ מנהו" איז שייך ביי יעדער אידן.

וע"ד המבואר (תניא רפמ"ב) אז וויבאלד ביי משה רבינו איז יראה א "מילתא זוטרתי" איז מצד דערויף וואס משה רבינו איז דער "רעיא מהימנא" פון אידן, איז א "שמץ מנהו" שייך צו יעדער אידן, וואס דערפאר זאגט מען אז ביי יעדער אידן איז יראה א "מילתא זוטרתי".

ועד"ז איז פארשטאנדיק אויך בנוגע צו "האזינו השמים . . ותשמע הארץ" - אז מצד דערויף וואס ביי יעדער אידן בנשמתו איז דא דער ניצוץ פון משה רבינו, איז ביי אים אויך שייך דער ענין פון "האזינו השמים . . ותשמע הארץ" (דרגת משה רבינו).

- נב. -

הנחת הת׳ בלתי מוגה

נב. וואס דאס איז אויך וואס מ׳לייענט פ׳ האזינו אדער אין עשי"ת אדער בשבת שלאחרי יוהכ"פ, ד.ה. אז דאס איז פארבונדן מיט יוהכ"פ (אדער פאר יוהכ"פ אדער נאך יוהכ"פ), און אפי׳ ווען מ׳לייענט דאס בשבת שלאחדי יוהכ"פ (כקביעות ש.ז.) - איז אבער התחלת הקריאה פון פ׳ האזינו אין עשי"ת.

וואס דער ביאור בזה איז, אז אין דעם זמן פון עשי"ת זאגט מען א אידן אז ביי אים איז שייך דער אופן העבודה פון "קרוב לשמים" און "רחוק מן הארץ".

און ווי גערעדט אמאל (לקו"ש האזינו תשל"ג) בארוכה, אז דער ענין פון "רחוק מן הארץ", רעדט זיך ניט וועגן "ארץ" כפשוטו, נאר עס רעדט זיך וועגן די "ארץ" פון ישעי׳ הנביא (וואס ער איז געווען "קרוב לארץ").

וואס ישעי׳ האט דאך געזעהן די מרכבה, און האט געזעהן די מרכבה אין א דרגא נעלית יותר פון די מרכבה וואס יחזקאל הנביא האט געזעהן, כמבואר בכ"מ בארוכה,

און ווי די גמ׳ (חגיגה יג, ב) זאגט דעם תילוק צווישן יחזקאל מיט ישעי׳, אז יחזקאל איז בדוגמא צו א בן כפר שראה את המלך, און ישעי׳ איז בדוגמא צו א בן כרך שראה את המלך - וואס בשעת א בן כרך זעט דעם מלך, גייט ער ניט ארויס פון התפעלות, דערפאר וואס ביי אים איז דאס א דבר רגיל.

ביז וואנעט אז ישעי׳ ווערט אנגערופן דער "גדול שבנביאים" (יל"ש ישעי׳ רמז שפה) גלייך נאך משה (ראה לקו"ש ח"ט ע׳ 204 הע׳ 7), און מ׳זאגט אויף אים "משה רבך אמר כו׳", ווי די גמ׳ זאגט אין יבמות (מט, ב) די שקו"ט וואס איז געווען בדבר.

און מ׳זאגט אז דער נאמען פון "ישעי׳" איז ע"ש הישועה והגאולה (נסמן בלקו"ש פינחס תשל"ד הע׳ 17), ווי גערעדט און אויך אפגעדרוקט די שיחות בנוגע לזה.

וואס דערפון איז דאך פארשטאנדיק, אז בשעת מ׳זאגט אז ישעי׳ איז געווען "קרוב לארץ", מיינט מען ניט דעם ענין פון "ארץ" כפשוטו, נאר ס׳רעדט זיך וועגן די "ארץ" פון ישעי׳ הנביא, וואס מקומו איז געווען אין עולם הבריאה (סידור עם, א. ביאוה"ז לאדמוהא"מ לט, סע"ד. ועוד), וואס אויף דערויף זאגט מען אז ער איז געווען "קרוב לארץ" - צו עולם הבריאה, און "רחוק מן השמים" - פון עולם האצילות.

און דערנאך קומט מען צו אנשים כערכנו, און אין זמן הגלות, און מ׳זאגט זיי, אז די "ארץ" צו וועלכע ישעי׳ איז געווען קרוב - איז וויבאלד אז מ׳געפינט זיך אין עשי"ת, דארף מען שטיין אין א מעמד ומצב וואס מ׳איז "רחוק מן הארץ" (פון ישעי׳ - דער ענין פון עולם הבריאה), און מ׳דארף זיין

- "קרוב -

הנחת הת׳ בלתי מוגה

"קרוב לשמים", וואס "שמים" גייט אויף עולם האצילות (וואס דאס איז "שמים" בערך צו עולם הבריאה - "ארץ").

ד.ה. אז א איד וואס געפינט זיך אין עקבתא דמשיחא, און געפינט זיך אין חו"ל, און ניט נאר בגשמיות כפשוטו, נאר אויך בנוגע לעבודתו - אז עבודתו איז (טאקע מיט מס"נ, אבער) אן עבודה וואס איז אין עולם העשי',

איז ווען ס'קומט דער זמן פון עשי"ת, זאגט מען אים אז ער איז שייך ניט נאר צו די עבודה וואס אצילות שטייט ביי אים אין אן אופן פון שמיעה מרחוק,

[וואס אע"פ אז דאס איז טאקע מרחוק, הערט ער דאך אבער, ווארום אויב ניט, איז ניט שייך צו זאגן אויף דערויף "ותשמע" - נאר ער רערהערט דאס ווי מ'דערהערט א ווייטע זאך, און דאס פועל'ט אויף אים אין דעם אופן ווי שמיעה פועל'ט],

נאר ער איז שייך צו די עבודה אז עניני עולם האצילות זאלן זיין ביי אים אין אן אופן פון מקרוב - "קרוב לשמים".

נב. און דאס זאגט "תורת אמת" און "תורת חיים" - הוראה בחיים.

וואס אע"פ אז מיט זיין "לב האבן" פילט ער דאס ניט - איז דאס וואס ער פילט ניט, בייט דאס ניט די מציאות, וואס די מציאות איז, אז דער "לב בשר" פילט דאס יע, וואס דאס איז דאך ביי יעדער אידן בשלימות, אפי' ווען "אני ישנה בגלותא", איז אבער "לבי ער" להקב"ה ולתורה ומצוותי' (ראה זח"ג צה, א. שהש"ר פ"ה, ב) - וואס דאס איז שייך זאגן אויפן "לב בשר", און ווען ס'קומט דער זמן פון עשי"ת, שטייט ער דעמולט אין אן אופן פון "האזינו השמים . . ותשמע הארץ", אז ער איז "קרוב לשמים" און "רחוק מן הארץ".

און דאס וואס ער טענה'ט אז ער וויל דאס הערן באזניו ממש - איז קיין נפק"מ ניט צי ער הערט דאס צי ניט, ווארום די מציאות ווערט ניט נשתנה (כנ"ל), און דאס הערט פנימיות נשמתו.

וכפס"ד הרמב"ם (הל' גירושין ספ"ב) אז יעדער איד וויל מקיים זיין דעם רצון פון דעם אויבערשטן, ס'איז מערניט וואס "יצרו אנסו", איז דאך פארשטאנדיק אז מצד פנימיות נשמתו הערט ער דאס יע, נאר ס'איז מערניט וואס אינמיטן שטעלט זיך דער יצר - אבער ער קען ניט משנה זיין (ניט נאר די מציאות פון אלקות, נאר אפי' ניט) די מציאות פון א אידן.

וואס דערפאר זאגט מען אז בשעת מ'איז כופה דעם יצר - ווערט דאס שוין זיין רצון אמיתי, "לרצונכם", ווארום דאס איז זיין אמת'ע מציאות.

- וואס -

הנחת הת' בלתי מוגה

וואס דער ענין פון "כופין אותו" בדברים, האט זיך שוין אויפגעטאן ע"י התפלות ותחנונים, אין דער עבודה פון תחלת אדער סוף חודש אלול - און בעשי"ת הויבט זיך אן דער מעמד ומצב פון "האזינו השמים . . ותשמע הארץ", אז ער איז "קרוב לשמים" און "רחוק מן הארץ".

נד. וויבאלד אז "המעשה הוא העיקר" - וויל מען דאס פארבינדן גלייך מיט א מעשה בפועל.

וכמדובר כמ"פ (מיוסד אויפן רמב"ן (עה"ת לך יב, ו) און דרשות הר"ן (ד"ב)), אז בשעת מ'פארבינדט אן ענין מיט א מעשה בגשמיות, איז דאס נאכמער מזרז אז די זאך זאל מקויים ווערן און האבן א קיום ביז בגשמיות כפשוטו, וויבאלד אז מ'האט שוין געמאכט עפעס א התחלה בגשמיות כפשוטו.

און ווי דער אלטער רבי זאגט אין לקו"ת פ' ויקרא בתחלתו (ב, ב ואילך), אז בשעת ס'איז דא א אתעדל"ע (דאס וואס "בכל יום ויום בת קול יוצאת כו'" (אבות פ"ו מ"ב)), און א איד מאכט די אתעדל"ת אויף צו איינהאלטן דאס, דעמולט איז "יולדת זכר", אז דאס ווערט אן ענין של קיימא.

עאכו"כ בנוגע צו עשי"ת, וואס דעמולט איז דאך דער קירוב המאור אל הניצוץ, ביז ווי כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו איז נאך מוסיף בזה אז דעמולט איז <u>התגלות</u> המאור אל הניצוץ - דארף מען האבן א פעולה בגשמיות כפשוטו,

וואס די פעולה (אפי' אין איין פרט) פועל'ט אז די התעוררות זאל זיין אן ענין של קיימא אין די עשרה ימים, און דערנאך אין כל ימות השנה, "עד אחרית שנה", וואס דאס ווערט די הכנה צו די שנה הבאה לאח"ז, אז דעמולט זאל זיין דער "מעליך בקודש", און ס'זאל נמשך ווערן אן "אור עליון" וואס איז נאך קיינמאל ניט געווען, כמבואר אין אגה"ק (סי"ד).

נה. וואס דעדפאר איז כדגיל בכמה התוועדויות, ועאכו"כ בנוגע צו א התוועדות אין עשי"ת (וואס דעמולט איז דא דער הכלית השלימות: דער ענין פון ציבור, און בבתי כנסיות ובתי מדרשות, און בעשרה ימים שבין ר"ה ליוהכ"פ (כנ"ל ס"א)) - וועט מען בעטן די טאנקיסטן זיי זאלן ארויפגיין און געבן יעדערן צוויי שטרות של כסף (ממון).

און וויבאלד אז היינטיקן יאר האט זיך אנגעהויבן ביום השלישי שהוכפל בו כי טוב, טוב לשמים וטוב לבריות - זאל מען געבן איין שטר אויף ענינים פון בין אדם למקום, טוב לשמים - געבן דאס אויף צדקה, און דער צווייטער שטר זאל זיין אויף טוב לבריות, טאן דערמיט כטוב בעיניו.

און דאס זאל נאכמער פארגרעסערן דעם "לך ה' הצדקה"

- (דניאל) -

(דניאל ט, ז), און ס׳זאל נאכמער פארבינדן דעם מאור מיטן ניצוץ, ביז וואנעט אז ס׳וועט זיין דער ענין פון "ישראל וקוב"ה כולא חד" (זח"ג עג, א), צוזאמען מיט אורייתא און דורך אורייתא, אין אן אופן פון "תלת קשרין" - ישראל באורייתא, ואורייתא בקוב"ה, וקוב"ה בישראל כמדובר כמ"פ (לקו"ש מסעי תשל"ו סי"א).

און מ׳זאל אוועקגיין מיטן "חוט המשולש" פון די ג׳ קשרים, און די דריי ענינים פון "להרבות בצדקה ובמעשים טובים . . ובמצוות", און די דריי עמודים פון תורה עבודה וגמ"ח, ובפרט די ג׳ מבצעים וואס זיינען פארבונדן מיט נשי ובנות ישראל, וואס דער ר"ת שלהם איז "חנה", וואס זיי זיינען די יסודות אויף וועלכע ס׳ווערט געבויט כל עם ישראל, און אויך בנוגע צו אלע עשרה מבצעים.

און דאס זאל אראפברענגען בקרוב ממש דעם "כי ירחיב ה׳ אלקיך את גבולך", בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, וואס ער וועט אונז ברענגען קוממיות לארצנו - אין ארץ שבעה אומות, און גלייך נאך דערויף וועט זיין דער "כי ירחיב ה׳ אלקיך את גבולך", אז מ׳וועט האבן אויך קיני קניזי וקדמוני, למטה מעשרה טפחים ובפשטות, ומתוך שמחה וטוב לבב.

* * *

נו. מ׳האט דאך גערעדט פריער וועגן דעם ענין הצדקה - אז דאס זאל זיין די התחלה אויף צו אויפהויבן די אלע ענינים,

און ווי מ׳ברענגט אויף דערויף (תו"א ד, א) די דוגמא אז בשעת מ׳וויל אויפהויבן א גאנצן בנין, הויבט מען אן פון דעם תחתית הבנין דוקא, און דורך דערויף הויבט מען אויף דעם גאנצן בנין, כידוע דער משל אויף "ושקל בפלס הרים" (ישעי׳ מ, יב).

וכמבואר בכ"מ (תו"א שם) אז דורך דערויף וואס ביי אדה"ר איז געווען דער "ויפח באפיו נשמת חיים" (בראשית ב, ז) אין א גוף פון דומם, איז געווארן אן עילוי אין אלע דרגות פון דומם צומח חי, ביז אויך מדבר.

ועד"ז איז דאס אויך בנוגע צו דעם ענין הצדקה, כמבואר אין תו"א (בתחלתו) בארוכה דער ענין פון "צדקה תרומם גוי" (משלי יד, לד), וואס דער ענין הצדקה איז פארבונדן מיט דעם ענין הרגל, ווי די גמ׳ (סנהדרין קי, א) זאגט אז "היקום אשר ברגליהם" (עקב יא, ו) גייט אויף דעם ענין הממון, "שמעמידו על רגליו" -

איז בשעת מ׳הויבט אן פון דעם ענין הצדקה, פון דעם עקב שברגל - פועל׳ט דאס און עס הויבט אויף די אלע מבצעים און אלע ענינים.

- נז. -

נז. וואס דאס איז אויך כולל דעם מבצע פון מבטל זיין דעם - אזוי גערופענעם - חוק פון "מיהו יהודי", כמדובר כמ"פ בארוכה אז דאס איז אן ענין שאין לו יסוד ומציאות בשום אופן, ס'איז מערניט ווי אן ענין של אחיזת עינים, כדי אז א איד זאל באווייזן אז ער ווערט ניט נתפעל פאר ענינים של שטות.

וכידוע אז ס'זיינען דא אזוינע וואס זאגן, אז בשעת מ'זאגט א קליינעם ליגן, קען מען זיך דינגען צי מ'וועט גלויבן צי ניט; אבער בשעת מ'זאגט א גרויסן ליגן, טראכט דאך יעדערער אז וויבאלד דאס איז, לכאו', א גרויסן ליגן, און אעפ"כ זאגט דאס איימיצער, איז דאך א סימן אז דאס האט עפעס א מציאות, ווארום קיינעס וועט דאך ניט איינפאלן זאגן אן ענין וואס אין לו כל מציאות!

וואס אלע ענינים של שטוהים וועלכע נעמען זיך פון דעם יצה"ר, דערפאר וואס "נכנס בו רוח שטות" (סוטה ג, א), קומען זיי ניט צו דעם שטוה - ווארום דאס איז אן ענין וואס איז היפך שכל הישר, און אפי' היפך פון דעם שכל פון א גוי (להבדיל) - מ'רעדט שוין ניט וועגן צדק און יושר,

וואס אפי' א גוי א פשוט שבפשוטים, איז בשעה מ'וועט אים זאגן וואס גיור איז, וועט ער גלייך זאגן אין אותיות פשוטים אז דאס מוז זיין כהלכה, און אויב ניט, איז דאס ניט קיין ענין של גיור - און אעפ"כ איז שוין יארן נאכאנאנד וואס מ'טומל'ט וועגן דעם.

וכאמור לעיל - דער ווארט וואס שטאמט פון דעם צורר היהודים היטלער ימ"ש וזכרו - אז מ'דארף זאגן דוקא א גרויסן ליגן, ווארום דעמולט האט מען א סיכוי אז דאס וועט נתקבל ווערן - האט מען אפגעטאן דעם גרעסטן אומגליק רח"ל היל"ה, אויף אריינווארפן אין וועלט א געדאנק אז ס'קען זיין א גיור היפך ההלכה.

וואס דאס איז דאך א הושך כפול ומכופל - ס'איז אן ענין וואס איז נאכמער פון היפך השכל הכי פשוט, און אן ענין וואס אין לו כל הסברה וכל הוכן - און אעפ"כ, זאגן דאס אזוינע מענטשן וואס אין אנדערע זאכן רעדן זיי צו דער זאך, במילא מיינט מען אז דאס איז א סימן אז ס'איז אן ענין אין וועלכן מ'דארף זיך דינגען.

דארף מען וויסן זיין אז ס'איז מערניט וואס ס'איז צוגעקומען נאך א נסיון אז מ'זאל ניט נתפעל ווערן פון "מה יאמרו" וכו', נאר מ'דארף זאגן מיט א פשיטות הכי גמורה, אז ס'איז ניטא וועגן וואס צו דינגען זיך, ווארום ס'איז אן ענין שאינו במציאות, ס'איז מערניט וואס "נכנס בו רוח שטות" כפשוטו,

- ווארום -

ווארום דאס איז א זאך וואס גויים ווילן ניט, און אידן ווילן דאס ניט - נאר ס'זיינען דא אזוינע וואס האבן זיך איינגע'עקש'נט אז זיי דארפן באווייזן אז זיי וועלן דורכפירן א זאך וואס איז די גרעסטע אומזין וואס קען זיין, און ניט נאר מצד פרומקייט, נאר מצד שכל הפשוט, און אעפ"כ, וויל ער זיך איינשפארן און וויל דורכפירן אז כן יקום, מאכן פון דעם גרעסטן אומזין א חוק ולא יעבור רח"ל!

וכאמור אז דאס איז אזא חושך כפול ומכופל, אז ס'איז שוין יארן נאכאנאנד וואס זיי אליין ווייסן אז דאס איז דער גרעסטער אומזין, און אעפ"כ שטייט מען בעקשנות - אויף צו חרוב מאכן אידן רח"ל, און חרוב מאכן גויים רח"ל, חרוב מאכן די חסידי או"ה, און חרוב מאכן את כל המציאות - אבי אז זיי זאלן קענען זאגן אז זיי האבן אויסגעפירט - דאס איז די איינציקע "תועלת" וואס איז דא אין דערויף (אויב מ'קען דאס אנרופן בשם "תועלת").

נח. וכמדובר כמ"פ, אז וויבאלד מ'האלט זיך דאך אין "תורת אמת", וואס זי איז "תורת חיים" - א הוראה בחיים, איז א זיכערע זאך אז מ'וועט מנצח זיין,

נאר ס'איז א שאד וואס מ'דארף רעדן אן איבעריקן רגע, א איבעריקע "שעתא חדא ורגע חדא" - אויף די ענינים, וואס מ'קען נוצן די צייט אויף ענינים של בנין, ביז צו בנין כפשוטו אין ענינים גשמיים, און מ'נוצט דאס אויף צו רעדן וועגן ענינים פון הירוס והורבן רח"ל, און ענינים וואס זיינען ניט פארבונדן מיט א אידישע נשמה,

און ס'איז אפי' ניט פארבונדן מיט א גוי - כל זמן אז מ'גיט אים ניט קיין שוחד ער זאל מסכים זיין אז מ'זאל אים פארשרייבן אלס א יהודי, וועז ער אליין שרייט אז ער האט ביי זיך די געטשקע און דאס היינגט אין ווינקל, און ער האט דאס אין אה"ק, און שעמט זיך ניט באווייזן דאס.

און דער וואס זעט דאס ביי אים, שעמט זיך ניט צו זאגן אז ער האט אים פארשריבן אלס א יהודי, וויסנדיק אז ביי יענעם היינגט די געטשקע,

און ער האט הינטער זיך פלוני בן פלוני און פלונית בת פלוני, וואס זיי ווילן איינרעדן זיך אז דאס איז אן ענין פון צדק - אע"פ וואס אלע (און זיי אויך בכללם) ווייסן אז דאס איז אן ענין של הירוס והורבן, און הידוס והורבן פון דעם שכל פון א נארמאלן מענטשן.

ויה"ר אז אזוי ווי מ'געפינט זיך אין די טעג וואס דעמולט איז דער קירוב המאור אל הניצוץ - איז בדרכי נועם ובדרכי שלום ובטוב הנראה והנגלה, זאלן זיי זעהן דעם מעמד

- ומצב -

הנחת הח' בלתי מוגה

ומצב אין וועלכן זיי האבן זיך ארייַנגעשלעפּט (אויך די וואס מסיבות שונות ומשונות זיינען זיי אין דערויף תומך),

און זיי זאלן דערקענען דעם אמת אז זיי האבן ניט אין דערויף קיין הסברה - מערניט ווי די עקשנות אז ס'זאל זיין "דידי' נצח", במילא קען חרוב ווערן די גאנצע מציאות, אבי ער זאל אויספירן ס'זאל זיין ווי ער האט זיך ארויסגעכאפּט מיט א ווארט, ניט באטראכטער-הייד.

און מ'זאל יוצא זיין מיט די צייט און געזונט וואס מ'האט אויף דערויף געפּאטערט בעבר, ומכאן ולהבא וועלן זיי דאס פארשטיין און זיין צופרידן דערפון, און די שבעים אומות וועלן אויך זיין צופרידן דערפון - ווי זיי שטייען אלס שבעים אומות, און זיי (די או"ה) וועלן מקיים זיין זייערע שבע מצוות ב"נ, מיט אלע סעיפים ופרטים שבזה, און "המבדיל בין ישראל לעמים" - אז אידן וועלן מקיים זיין די תרי"ג מצוות לויט ווי דער אויבערשטער וויל, ובשמחה וטוב לבב, ומתוך מנוחה.

נט. אויף צו אנהויבן מיט אן ענין של צדקה, ווי געערעדט פריער (סנ"ד) כדי צו מקשר זיין מיט א פעולה גשמית אויך דעם ענין - איז ווי ס'איז רגיל אין דער התוועדות פון וא"ו תשרי, וועט מען מאכן א מגבית וואס איז פארבונדן מיטן נאמען, און דערפון זאל מען ארויסהעלפן נשים ובנות (ווי גערעדט אמאל בארוכה),

ובפרט אויף צו ארויסהעלפן זיי אין עסקנותם אין די דריי מבצעים המיוחדים להם: מבצע נרות שבת קודש, כשרות האכו"ש, און טהרת המשפחה.

וואס דאס איז נוסף על כללות הענין פון חינוך - וואס מ'זעט דאך בפועל אז ווען דער קינד איז בגיל רך, וואס דעמולט הויבט זיך אן דער ענין החינוך, איז ער "צריך לאמו" (בלשון הגמ' (עירובין פב, א)), איז דאך פארשטאנדיק אז ביי זיי איז שייך נאכמער דער ענין פון חינוך.

ועד"ז אויך בנוגע צו מבצע אהבת ישראל - זעט מען דאך בפשטות אז די ענינים וואס זיינען תלוי אין רגש הלב, זיינען דא ביי נשים מערער ווי ביי אנשים, וואס דערפאר איז "איש דרכו לכבוש ואין אשה דרכה לכבוש" (ווי די גמ' זאגט אין יבמות (סה, ב)).

מסתמא וועט מען פאנאנדערטיילן פתקאות, און די וואס ווילן קענען אנשרייבן שמם ושם אמם כדי להזכירם על הציון - און מ'זאל זיך מתנדב זיין מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה פון יעדער אידן, ובלשון הידוע - כנדבת לבו הטהור.

- ס. -

ס. און דאס זאל מוסיף זיין בברכתו של הקב"ה, וואס מדתו של הקב"ה איז דאך מדה כנגד מדה, נאר כמ"פ ככה - אז דער אויבערשטער וועט געבן יעדערן מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה, סיי בגשמיות און סיי ברוחניות, און בגשמיות וברוחניות גם יחד.

און ווי ס'שטייט אין דעם סידור פון בעש"ט (און די זעלבע גירסא איז דא אין כמה סידורים ישנים) "הגדושה" (מיט א גימ"ל) - אז ס'וועט זיין ניט נאר "די מחסורו אשר יחסר לו", נאר אויך "אתה מחוייב להעשירו" (ראה כתובות סז, ב), ווארום "לי הכסף ולי הזהב" (חגי ב, ח) ברוחניות, און "לי הכסף ולי הזהב" בגשמיות.

און דאס וועט אראפקומען למטה מעשרה טפחים ובעגלא דידן - אז יעדערער און אלע צוזאמען און גאנץ כלל ישראל, וועלן האבן די חתימה וגמר חתימה טובה לשנה טובה ומתוקה, אין בני חיי ומזוני, ובכולם אין אן אופן פון רויחי,

און אין אן אופן פון "זמן שמחתנו" - די שמחה כפולה פון "ישמח ישראל בעושיו" און "ישמח ה' במעשיו" (לקו"ת שמע"צ פד, א),

ביז צו די שמחה פון "שמחת תורה" - תורתו של משיח, שיבא ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו, וילמד תורה את כל העם כולו, ובמהרה בימינו ממש.

צוה לנגן האפ קאזאק. לכתחילה אריבער. הושיעה את עמך. ופרצת. ניעט ניעט ניקאווא.

טרם צאתו התחיל לנגן ניעט ניעט ניקאווא.

*　　　　*

*